

REFLEXIONS A L'ENTORN DEL FINANÇAMENT DEL SISTEMA UNIVERSITARI ESPANYOL DES DE LA PERSPECTIVA DE LES COMUNITATS AUTÒNOMES¹

Esteve Oroval Planas

Catedràtic d'economia aplicada de la Universitat de Barcelona

David Chéliz Lozano

Professor ajudant de la Universitat de Barcelona

1. Introducció

Aquest article té un doble objectiu: reflexionar sobre els mecanismes i models de finançament de l'educació superior i analitzar la situació de l'educació superior en les diferents comunitats autònomes mitjançant l'estudi d'alguns indicadors financers. Per a això s'aprofundirà i s'ampliarà en el marc autonòmic algunes conclusions d'uns estudis previs d'Oroval i Calero (1993) i Oroval i Chéliz (1997), en els quals es realitzava una revisió del model d'expansió universitari català i de la forma en què la Generalitat de Catalunya *abordava* alguns dels desequilibris bàsics del sistema universitari. En síntesi, aquests desequilibris es poden resumir en:

1. *El desequilibri territorial.* La creació de noves universitats tenia (i té) com a objectiu corregir els desequilibris territorials de l'oferta de l'educació superior.
2. *El desequilibri social.* La participació dels diferents grups socials en l'ensenyament universitari ha de ser equivalent a la seva participació en la societat. L'incompliment d'aquest objectiu no solament afectaria l'equitat sinó també l'eficiència, ja que un percentatge important de la demanda potencial, és a dir, de la població que potencialment podria accedir al nivell universitari, no ho aconseguiria per motius estrictament econòmics i impediria així l'expansió del capital humà.
3. *El desequilibri financer.* Per aconseguir unes universitats públiques realment «autònomes» és important disposar d'un marc de finançament estable que els permeti planificar la seva gestió econòmica. Per a això és necessari desenvolupar models de finançament que tinguin criteris objectius respecte a la distribució dels recursos públics² i que facilitin la transparència financera de les universitats.

1. Agraïm a la professora Natàlia Frers els comentaris i els suggeriments fets a un esborrany previ. Qualsevol errada existent en el text és, exclusivament, responsabilitat nostra.

2. Ja hi ha exemples en la realitat espanyola com, per exemple, els models que s'han implantat en les comunitats autònomes de València, Canàries i, encara que a un nivell diferent, Andalusia.

4. *El desequilibri curricular (entre les universitats)*. L'Administració ha de coordinar l'oferta d'estudis que cada universitat ha de realitzar en el seu territori per evitar un excés d'ofertes similars que acabin creant un model universitari basat en la contraposició d'interessos entre diferents universitats.

Dins l'exemple de l'expansió universitària catalana, les crítiques a la política seguida per la Generalitat de Catalunya se centren en el procés d'ampliació del nombre d'universitats; tal com expressen Oroval i Chéliz (1997): «[les polítiques] no han ajudat a millorar els problemes de massificació de les universitats històriques, no han aportat cap opció de reequilibri territorial per al cinturó industrial de Barcelona i tampoc han dissenyat una oferta que vingui a complementar els possibles déficits existents». Al mateix temps, aquesta diagnosi (sobre les aparents contradiccions en el disseny polític de l'oferta pública universitària) ha de situar-se dins d'una forta expansió de l'oferta d'educació superior universitària i no universitària. A la creació de noves universitats públiques s'ha sumat, per una banda, una evolució creixent de l'oferta de les universitats a distància;³ i per altra banda, una creixent oferta de caràcter privat tant d'universitats com d'estudis superiors no universitaris.⁴

Els desequilibris de l'educació superior pública a Catalunya són, en major o menor mesura, similars als de la resta d'administracions amb competències en educació superior.⁵ Els models d'expansió universitària en les diferents comunitats espanyoles s'han caracteritzat (amb els seus matisos) per la falta de planificació a mitjà i llarg termini, la qual cosa ha provocat un creixement incrementalista i desordenat dels pressupostos universitaris i la utilització d'uns models de finançament basats en la tensió contínua entre l'Administració i les universitats públiques,⁶ especialment a partir de les restriccions pressupostàries imposades per complir els criteris convergència de Maastricht.⁷

L'esquema de l'article és el que segueix: en el segon apartat es realitza una aproximació teòrica als models de finançament de l'educació superior així com una síntesi del debat acadèmic i polític que s'està produint sobre el futur d'aquests. El

3. Evolució creixent d'alumnat i de centres de la UNED a Catalunya i creació de la Universitat Oberta de Catalunya (UOC), universitat que funciona a través d'un campus «virtual».

4. A Catalunya, la creació de la Universitat Ramon Llull (URL), a partir d'alguns centres adscrits de major o menor renom que tenien les tres universitats històriques, la Universitat Internacional de Catalunya i la Universitat de Vic; així com l'aparició de múltiples ofertes d'estudis superiors no universitaris.

5. Vegeu l'annex I.

6. Les transferències de fons a les universitats públiques des de les administracions respectives amb competències educatives es realitzen mitjançant una negociació directa entre els consellers d'Educació de la Comunitat Autònoma o el Ministeri d'Educació (en el territori MEC) amb els rectors de les universitats.

7. Tal com amb gran claredat manifesten Sánchez i Moreno (1997): «[...] la tònica general de les comunitats autònomes amb competències en matèria d'ensenyament superior ha consistit en la creació de noves universitats i titulacions, amb el consegüent increment sistemàtic en el valor del cost efectiu dels serveis transferits, [...] d'aquesta manera, es va instaurar un model basat en un continu estira-i-arrotonsa entre cada universitat i la seva corresponent administració autònoma, en el qual la subvenció global de cada any s'obtenia mitjançant l'increment de l'any anterior. A partir de 1992 l'esmentat model entra en crisi, com a conseqüència de les severes restriccions pressupostàries imposades per la necessitat de reduir el déficit públic».

tercer apartat mostra la situació en què es troba la xarxa d'universitats públiques a través d'una anàlisi comparada de les comunitats autònomes dividida en quatre parts: en primer lloc, s'estudien les diferències financeres entre universitats de tres comunitats autònomes; en segon lloc, es repassen els indicadors bàsics de despesa educativa produïts en les distintes comunitats; en tercer lloc, s'aprofundeix el cas de les universitats politècniques i, per últim, es revisa la situació en què es troba la distribució de l'import de beques entre les comunitats autònomes. El quart apartat presenta una anàlisi de les diferents comunitats autònomes mitjançant la utilització d'indicadors de desviació financers (d'ingressos i de despeses) obtinguts a partir dels pressupostos liquidats de les universitats públiques espanyoles. Finalment, es presenta un apartat de reflexions finals i dos annexos, el primer legislatiu i el segon estadístic.

2. Breu aproximació teòrica als models de finançament de l'educació superior pública

En l'educació superior pública s'entrellacen tres agents: finançador, usuari o consumidor, i proveïdors. De forma habitual: *a)* el finançador s'associa amb el paper de l'Estat central o subcentral ja que és l'encarregat d'aportar la major part de finançament a càrrec dels pressupostos públics; *b)* l'usuari o consumidor es compon principalment dels estudiants que acudeixen a les universitats amb la finalitat d'incrementar el seu capital humà i, d'aquesta manera, tractar d'incrementar les seves oportunitats laborals; però també hi hem d'incloure les empreses ja que, en primer lloc, obtenen un benefici de l'increment del capital humà que es produeix al seu voltant i, en segon lloc, també poden consumir productes o serveis produïts en les universitats⁸ com poden ser les investigacions bàsiques o aplicades realitzades en la universitat o el reciclatge de la seva força laboral. Per últim, també hem d'incloure en aquest grup la societat en el seu conjunt ja que obté beneficis gràcies als efectes externs produïts per l'ensenyament universitari; *c)* finalment, els proveïdors d'aquests productes o serveis són les institucions acadèmiques universitàries.

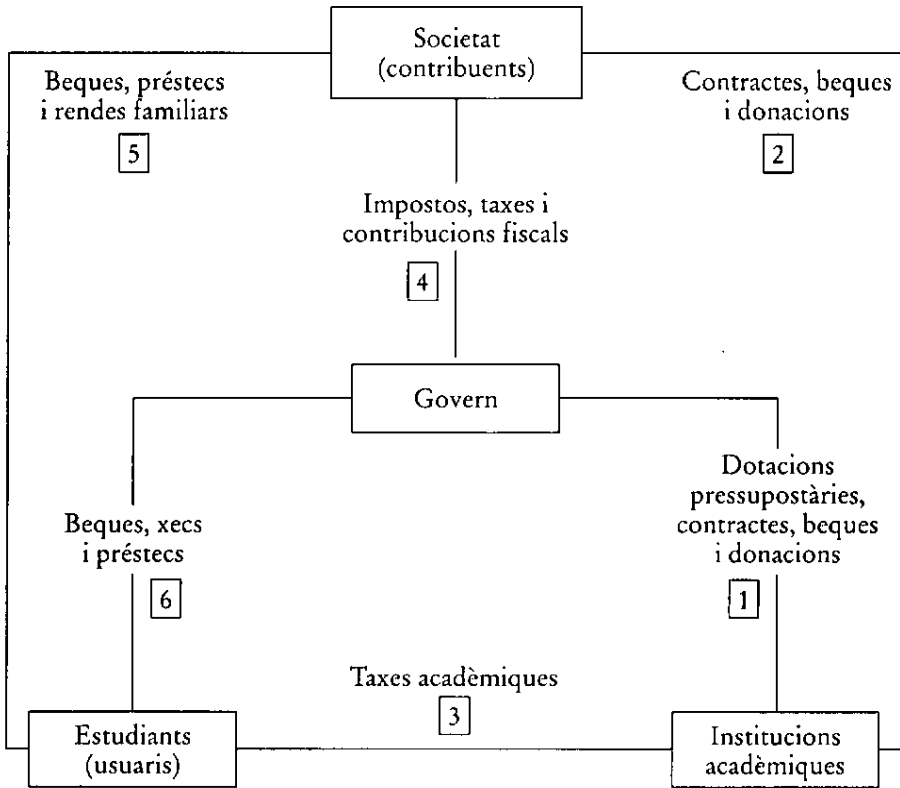
Aquests tres agents formen el clàssic «triangle dels conflictes» il·lustrat per Clark (1982) i on els tres agents tenen objectius diferents: els usuaris consumir el màxim servei al mínim preu; les institucions incrementar els seus pressupostos i la seva oferta de titulacions, i l'Administració pública racionalitzar en la mesura que sigui possible la seva aportació financera.

8. La venda de serveis al món empresarial és una de les direccions en les quals s'està orientant part dels canvis produïts en els models de finançament. En el futur aquest apartat pressupostari podria ser incrementat amb la finalitat que les universitats reforcin la seva viabilitat financera. De partida, i com es discutirà en el punt 3.3 d'aquest article, les universitats politècniques semblen tenir avantatges a l'hora de buscar i trobar aquest tipus de finançament a causa d'una oferta de titulacions més propera a la producció de capital humà i d'investigació aplicada a les empreses.

2.1. *Interrelació dels agents econòmics en l'educació superior pública:
Fonts i instruments de finançament de les universitats públiques*

Les particularitats que intervenen en el finançament de l'educació superior requereixen una anàlisi més detallada. En especial s'ha d'especificar i delimitar amb claredat quines són les fonts de finançament de l'educació superior i com aquest finançament es vehicula cap a les institucions universitàries. Aquest esforç és necessari ja que ni les fonts de finançament ni els instruments són neutres respecte als nivells d'equitat i d'eficiència que s'obtenen en el sistema universitari.

Esquema 1. **Fonts i instruments de finançament de l'educació superior pública**

Font: Aguiar, I., et al. (1996).

L'esquema 1 és una aproximació clara i senzilla al funcionament del finançament de l'educació superior.⁹ En qualsevol sistema econòmic més o menys intervingut pel sector públic, el finançador final són els individus i les institucions que

9. Una presentació més desenvolupada d'aquest esquema es troba a Aguiar, I., et al. (1996).

componen la societat (els contribuents). Així, la participació de la societat pot seguir dues vies:

a) Bé directament fent-se càrrec de forma privada dels costos del servei —en el nostre cas les taxes educatives¹⁰ (3) en l'esquema 1 o els preus dels serveis universitaris que han de pagar les empreses—. En l'esquema aquestes participacions són respectivament representades per les línies (2) i (5). Fins en aquest punt l'esquema seria representatiu de qualsevol activitat econòmica privada en què l'Administració pública no actués activament.

b) O bé indirectament mitjançant transferències de les administracions públiques als usuaris (6) i als proveïdors (1) finançades mitjançant impostos, contribucions i taxes (4).

El model de finançament generalment aplicat és mixt: les universitats públiques i privades utilitzen ambdues vies amb diferents intensitats. Els fons de l'Administració central o subcentral poden ser distribuïts a les institucions educatives seguint dues alternatives: mitjançant una distribució financera no competitiva i/o mitjançant una distribució financera competitiva.¹¹

— La distribució dels recursos públics seguint models no competitius es basa en les transferències públiques (corrents i de capital) de les administracions a les universitats (1) (basant-se en alguns criteris simplement normatius —polítics— o subjectes a una sèrie d'*inputs* econòmics —nombre d'alumnes, professors, etc.), la qual cosa repercuteix directament en la reducció del preu de les taxes educatives i poden arribar fins al límit de fixar unes taxes nul·les. Alguns autors apunten que el problema d'aquest tipus de finançament està en el risc d'introduir en l'administració de les universitats comportaments incrementalistes i corporativistes.¹²

En els últims anys s'han introduït mecanismes que tracten de millorar els problemes de corporativisme que incorporava l'administració burocràtica de les universitats. El sistema de transferències en bloc que eren administrades per les pròpies institucions educatives s'ha transformat en sistemes de transferències que introdueixen una major autonomia de gestió i control com són les transferències via fórmules¹³ (un tipus de subvenció condicionada a uns determinats *inputs* i/o *outputs*) i les transferències via contractes-

10. En realitat, les taxes educatives que han de costejar-se els estudiants se situen generalment entre un 15 i un 25% dels costos totals en les diferents universitats públiques espanyoles. Aquests percentatges poden variar, fins i tot, dins de les diferents titulacions ofertades per una universitat ja que el marge de variació de les taxes segons el grau d'experimentalitat de les titulacions és inferior al marge dels costos d'aquestes. La previsió de l'informe del Consell d'Universitats (1994) és mantenir-se en els marges mitjans actuals de costos suportats privatament pels estudiants, ja que són similars als de l'OCDE (i superiors als del nostre entorn europeu).

11. La classificació i nomenclatura és la desenvolupada a Villarreal (1996).

12. Vegeu Mora (1992) i Sánchez i Moreno (1997).

13. A Espanya el model pioner en aquesta categoria és el que es va implementar a la Comunitat Valenciana l'any 1994. Aquest sistema s'explica en el punt 3.3 d'aquest article.

programes, on el finançament està lligat a objectius finalistes a mitjà i llarg termini i el compliment dels quals s'ha d'avaluar periòdicament.¹⁴

— El finançament competitiu implica distribuir els recursos públics atenent l'eficiència o capacitat que demostren els proveïdors per oferir el servei o per atreure la demanda (estudiants, contractes científics...) (1 i 6). Aquests mecanismes tenen l'objectiu de promoure la competència entre les universitats per a l'atracció d'usuaris i, d'aquesta forma, incrementar les seves fonts d'ingressos. Entre aquests mecanismes, en destacarem tres:

- a) Els xecs educatius¹⁵ consisteixen a repartir cupons als usuaris perquè aquests els gastin en aquells centres educatius que siguin del seu grat. L'objectiu final d'aquest mecanisme és incrementar l'eficiència del sistema mitjançant la competència dels centres educatius per l'atracció dels usuaris. L'estudi dels avantatges i desavantatges, àmpliament discutit en la literatura econòmica, depèn finalment del disseny proposat en la distribució dels xecs educatius ja que hi ha diferents possibilitats en l'aplicació d'aquests: distribuir-los només en la xarxa d'institucions públiques o ampliar-los a la xarxa privada (el xec pot servir per compensar les taxes), permetre o no la selecció de l'alumnat en el cas d'incloure la xarxa privada, incloure o no el transport o els serveis del menjador, o fer dependre el valor del val dels ingressos familiars (de forma que es pogués incrementar els nivells d'equitat).¹⁶
- b) Una altra via de competència és distribuir via subhasta les transferències públiques de l'Administració a les institucions universitàries. Tal com esmenta Villarreal (1997): «El procediment consisteix a fixar un nivell de recursos estàndard i una subvenció per càpita de referència, en funció del cost mitjà estimat per a cada titulació. Les institucions universitàries poden licitar a la baixa respecte al preu o subvenció de referència. Una vegada finalitzada la licitació, l'Administració procedeix a distribuir les transferències per plaça entre les distintes institucions en funció dels preus ofertats». Aquest sistema pot produir efectes perversos, ja que els incentiu a baixar els costos entre les institucions acadèmiques podria realitzar-se reduint els actuals nivells de qualitat de l'oferta educativa; cosa que implica que el seu funcionament correcte implicaria uns majors controls de qualitat.
- c) Finalment, ens trobem amb les convocatòries competitives o concursos per finançar projectes d'investigació. Mitjançant aquests concursos l'Administració educativa destinarà recursos públics a aquells projectes que són seleccionats per la seva major qualitat o millors perspectives.

14. A França s'està desenvolupant un programa pilot per a algunes universitats basat en els contractes-programa i la Generalitat de Catalunya ha estat pionera a Espanya en firmar un contracte-programa amb la Universitat Politècnica de Catalunya (UPC) el 1997.

15. La literatura sobre els vals educatius és molt extensa. Entre altres autors, els vals van ser inicialment proposats per Friedman (1962) i més recentment analitzats per Blaug (1984), Barr (1996), Glennerster (1991) i Le Grand (1989 i 1991).

16. Una classificació detallada de les diferents possibilitats que poden prendre els vals es pot trobar a Blaug (1984: 161-165).

Uns mecanismes d'especial rellevància en el finançament de l'ensenyament universitari són els sistemes de beques, que representen transferències de fons financers (públics o privats) que no han de ser retornats, per sufragar els costos directes (taxes) i indirectes (manutenció, material, transport, etc.) d'aquells estudiants que compleixin determinades condicions econòmiques i acadèmiques. Aquest instrument es distribueix per diferents vies: beques privades, beques públiques de les diferents administracions i beques de les pròpies universitats. Generalment les beques es destinen als grups de renda baixa i/o als estudiants més qualificats amb l'objectiu d'assegurar la igualtat a l'accés al sistema públic (i/o privat) d'educació superior. Diferents estudis, no obstant això, han demostrat que a Espanya aquest objectiu no ha estat plenament assolit ja que la major part de beques són destinades als grups de renda intermedis.¹⁷

Un altre mecanisme utilitzat són els crèdits o préstecs educatius.¹⁸ Aquests es diferencien de les beques en què l'import rebut ha de ser retornat. Aquest instrument s'ha introduït en l'educació superior de diferents països de l'OCDE en els últims anys. El seu avantatge teòric respecte a les beques seria la millora que introdueix en l'eficiència de la utilització dels recursos públics ja que provoca la «consciència de cost» en els usuaris. Hi ha dues categories: els crèdits hipotecaris i els crèdits-renda. En els crèdits hipotecaris s'ha de retornar el préstec en un determinat període i a un determinat interès més o menys subvencionat per l'Estat el qual, a la vegada, actua com a avalador. La diferència amb els crèdits-renda és que en aquest cas la devolució del préstec no està determinada en el temps, sinó que està lligada a les rendes futures que obtingui l'estudiant (en forma de recàrrec en la declaració de l'impost de la renda, sempre que superi un determinat llindar).

Segons Barr (1996): «Hi ha forts arguments a favor de les devolucions de tipus renda. Ofereixen al prestatari una assegurança contra un possible estat de pobresa futur, una característica de major rellevància com més gran sigui el grau d'aversion al risc. Amb els préstecs hipotecaris els estudiants suporten la major part del risc, amb la qual cosa es dissuadeix els sol·licitants, en especial els procedents d'entorns desfavorits. Això és ineficient perquè malbarata talent i és inequitatiu perquè redueix la mobilitat intergeneracional. Els préstecs hipotecaris creen problemes també en el costat de l'oferta, ja que prestar diners amb finalitats educatives és arriscat, ja que no hi ha garanties. El resultat de les imperfeccions del mercat de capital redueix el capital per a les inversions educatives».

Un cop presentades les fonts de finançament i els principals instruments en els quals aquest es canalitza cap a les institucions universitàries, el pròxim apartat discuteix les principals argumentacions respecte a la intervenció pública en l'educació superior.

17. Calero (1993a i 1996) i Mora, Roig i Villarreal (1995) han constatat que el gruix de les quantitats repartides pel sistema de beques no van a parar a segments de renda baixa, sinó que en la seva major part es destinen a segments de renda mitjana. Una discussió més a fons es realitzarà a l'apartat 3.4.

18. Entre els autors que han estudiat o repassat els avantatges i inconvenients dels crèdits educatius hi ha Afonso (1995), Barr (1993), Glennerster (1991), Williams (1994), Calero (1993) o Díaz (1995).

2.2. Crítiques i defenses als actuals nivells d'intervenció del sector públic en l'educació superior

La intervenció de l'Estat en l'educació superior a través de la línia (4) de l'esquema 1 ha estat justificada des de la consideració de l'educació superior com un «bé preferent»¹⁹ i ha acabat convertint-se en un dels vèrtexs del que actualment coneixem com a estat del benestar.

Durant la Revolució francesa, els pensadors de la Il·lustració van començar a introduir la necessitat de la intervenció del sector públic en la provisió d'educació amb la finalitat d'aconseguir majors nivells d'equitat en la societat.²⁰ El concepte subjectiu de *justícia* o *equitat* se sustenta en la meritocràcia: les desigualtats socials dels individus només són justificables des de l'òptica dels diferents esforços i mèrits individuals; és imprescindible garantir les mateixes oportunitats de sortida a tots els individus perquè aquests puguin desenvolupar les seves capacitats professionals i això, dins el context econòmic, significa «garantir» la igualtat d'accés a l'educació. Aquest procés ha acabat convertint l'educació en un bé preferent. Així doncs, una de les funcions del sector públic és tractar de solucionar els diferents problemes d'equitat que es produïrien en una situació regulada només per la interacció privada de l'oferta i la demanda. D'aquesta forma, en l'extrem més intervencionista, el sector públic gasta una proporció dels ingressos recaptats per finançar directament les institucions educatives públiques com a part de la seva política redistributiva.

Una altra important justificació de l'actuació del sector públic es sustenta en l'existència de «fallades del mercat» inherents al sector educatiu i que impedeixen que aquest mercat funcioni adequadament sense la intervenció pública. Les principals fallades a les quals s'enfronta el sector educatiu són:

- Els usuaris (els propis estudiants o tutors o pares d'aquests, i les empreses) no tenen informació completa sobre la utilitat del servei ni respecte a les característiques dels centres ni a la dificultat dels estudis. L'educació és en molts sentits un bé opac per a molts usuaris.
- Aquesta informació incompleta que tenen els usuaris els produeix incertesa respecte a les seves pròpies possibilitats d'obtenir les qualificacions educatives o respecte a la utilitat que els puguin reportar aquestes.
- La imperfecció del mercat de capitals en el finançament dels costos educatius, causada tant per l'alt risc com pel llarg període d'amortització que comporta aquest tipus d'inversions per a les institucions financeres.
- Per últim, l'existència d'externalitats positives més o menys evidents. El concepte d'externalitat mostra una de les fallades en què pot incórrer el mercat a l'hora d'assignar determinades quantitats a un preu determinat.

19. Bé preferent o de mèrit (Musgrave, 1959) és aquell bé que la societat creu que ha de produir i promocionar ja que el seu consum aporta un valor afegit a la societat. Com esmenten Baumol i Baumol (1981): «l'enfocament dels béns de mèrit no és realment una justificació del suport [del sector públic], sinó que inventa simplement una terminologia per donar un nom al desig de fer-lo».

20. El comte de Cabarrús (1808) a les *Carias a Jovellanos* insistia en el fet que l'educació primària havia de ser igual per a tots els ciutadans, amb independència del seu origen social i, fins i tot, en la necessitat que l'educació fos rebuda per tots a les mateixes aules i fer dependre la instrucció comuna dels poders públics (vegeu Puellas, 1991).

L'externalitat positiva indica que els beneficis del consum d'un determinat bé van més enllà dels que afecten les dues parts contractants —consumidor i venedor—. Si això és així, part dels beneficis d'aquest consum no s'estan tenint en compte i, des del punt de vista social, s'està subconsumint aquest bé. Una de les alternatives proposades és la de subvencionar des del sector públic el consum d'aquests béns amb la finalitat que tots els beneficis (beneficis privats més beneficis socials) siguin tinguts en compte pels agents privats.

Des d'aquest punt de vista, l'educació és un bé que ha de ser subvencionat ja que per al desenvolupament socioeconòmic és vital disposar d'una població amb uns alts nivells de capital humà que vertebrin adequadament la societat i ajudin a potenciar el creixement econòmic del país. Dit d'una altra manera, els beneficis de l'educació en general, i de l'educació superior en particular, van més enllà dels beneficis que cada usuari s'apropia en forma de rendes majors, ja que altes taxes d'educació afavoreixen el desenvolupament econòmic del conjunt de la societat.

Les justificacions de la intervenció del sector públic en el sector educatiu són acceptades quasi sense discussió (encara que amb matisos) per als nivells d'educació inferior. Per contra, són molt més discutides per a l'educació superior. En aquest punt de l'exposició, i amb la finalitat d'esquematitzar-la, situarem el debat en dos extrems: un enfocament crític amb l'actuació activa del sector públic en l'educació superior a favor de limitar aquesta actuació *versus* un enfocament que defensa l'actuació del sector públic en l'educació superior i que, com a mínim, opta per mantenir els nivells aconseguits per l'estat del benestar.

L'enfocament crític amb l'actuació pública en l'educació superior busca racionalitzar l'actuació del sector públic (dins d'un marc general de reducció de l'estat del benestar) i és de l'opinió que:

a) les externalitats en l'educació superior són reduïdes a causa que la major part dels beneficis són apropiats per l'estudiant en forma de rendes majors. Els beneficis socials associats a aquest nivell educatiu no són prou significatius com per justificar la intervenció del sector públic,²¹ i

b) el caràcter no obligatori d'aquest nivell educatiu acaba produint una redistribució regressiva de la despesa pública. El concepte de regressivitat de la despesa pública²² indica que la participació dels grups de renda alta en el consum d'educació pública (és a dir, en la despesa pública) és superior a la seva participació social.

En resum, l'enfocament crític optaria per reduir la intervenció pública a uns mínims en els quals el sector públic es limita a mantenir un sistema de beques que

21. Vegeu Terny (1980).

22. Calero (1996: 42) fa una anàlisi de l'evolució de la incidència de la despesa pública en educació superior per segments entre el 1980 i el 1990 per al conjunt d'Espanya. Els resultats demostren la regressivitat de la despesa pública en educació superior encara que aquesta s'ha vist reduïda en el període analitzat.

faciliti l'accés dels grups de renda baixa i a actuar com a avalador davant les institucions bancàries perquè els estudiants puguin costejar-se la seva educació mitjançant l'obtenció de crèdits educatius. Models de finançament propers a aquest enfocament (reduïda participació pública) són semblants als que hi ha a països com els Estats Units i Japó. Aquests models, segons la teoria econòmica neoclàssica, introdueixen millores en l'eficiència assignativa (els centres s'adapten amb major rapidesa als gustos i/o necessitats de la demanda) i en l'eficiència productiva (reducció dels costos) tant en el costat de la demanda (usuaris, especialment els estudiants) com en el costat de l'oferta (universitats) a causa de la major «consciència de cost» que aquest model introdueix respecte als models més intervinguts pel sector públic.

En l'altre extrem, l'enfocament que defensa una actuació activa del sector públic en l'educació superior entén que una reducció del pes del sector públic empitjoraria els problemes d'equitat ja que, segurament, aquest fet revertiria en una reducció de la participació dels grups de renda baixa en l'educació superior a causa de:

a) Els ineficaços sistemes de beques que, almenys en el cas espanyol, no han aconseguit dirigir-se als grups de renda baixa a causa dels baixos nivells d'èxit acadèmic en l'educació intermèdia que impossibiliten el seu accés en els nivells superiors, la deficient distribució d'informació, l'alta aversió al risc respecte a les seves pròpies possibilitats d'èxit i els alts costos d'oportunitat als quals s'enfronten (en forma de salaris/experiència perduda en els anys de la universitat) dels grups de renda baixa en relació amb la resta.

b) Els sistemes de crèdit, encara que avalats i subvencionats pel sector públic, no ajuden aquests grups a acudir a la universitat a causa de la ja esmentada aversió al risc que caracteritza els individus d'aquest grup de renda.

Al problema de l'equitat dels sistemes universitaris poc intervinguts, s'hi suma el problema de l'eficiència derivat de l'existència de fallades del mercat com són: la informació incompleta, la incertesa, les imperfeccions dels mercats de capitals i, sobretot, l'existència d'externalitats positives en l'educació superior. Tots aquests problemes impedirien produir l'imprescindible capital humà necessari per al desenvolupament socioeconòmic del país sense la intervenció del sector públic. En definitiva, aquest enfocament recolza en l'equitat i l'eficiència per defensar l'actuació del sector públic almenys fins als nivells aconseguits per l'estat del benestar.

Després de presentar esquemàticament les dues línies de pensament respecte a la intervenció del sector públic en el finançament i l'assignació de l'educació superior, cal insistir que la situació dels sistemes educatius en la majoria de països no coincideix amb cap d'aquests dos enfocaments extrems. L'actuació del sector públic no es qüestiona, però sí que s'estan buscant mecanismes financers que tracten d'introduir una major consciència de cost entre els usuaris i proveïdors mitjançant l'increment de taxes, els crèdits o les transferències públiques condicionades.

Resumint la qüestió, el debat està més centrat a decidir quins instruments s'han d'utilitzar per solucionar adequadament els problemes presentats que a discutir la

intervenció del sector públic. El debat, a més, ha de situar-se en l'actual context de relativa implantació de polítiques liberals en diferents països europeus, fet que ha portat a consolidar en els últims anys polítiques econòmiques tendents a reduir el volum del sector públic.

3. Evolució i situació de diferents indicadors relacionats amb el finançament de l'educació superior

En aquest apartat s'analitzen les principals fonts de finançament i els instruments utilitzats en el desenvolupament i l'expansió a les comunitats autònomes espanyoles del sistema públic d'educació superior. L'apartat està dividit en quatre subapartats: en primer lloc es presenta una síntesi dels criteris de repartiment de les subvencions públiques a les universitats espanyoles; en segon lloc es presenta una aproximació a la despesa pública i privada en educació superior realitzada en cada comunitat autònoma; en tercer lloc es fa una anàlisi més detallada de les comunitats autònomes que tenen universitats politècniques amb l'objectiu de detectar si hi ha comportaments financers diferenciats entre les unes i les altres i, per últim, s'analitza la distribució de les beques entre les comunitats autònomes.

3.1. *Criteri de repartiment de les subvencions públiques en algunes comunitats autònomes*

En aquest apartat s'analitzarà la forma de distribució de recursos públics de models no competitiu que s'han introduït en els últims anys a Espanya.²³ S'explicarà la proposta de finançament de les comunitats de València, Galícia, Andalusia i Catalunya; a l'apartat 3.3 s'analitzen amb més profunditat els casos de les universitats politècniques de Catalunya, Comunitat Valenciana i Comunitat Autònoma de Madrid.

L'Administració central, abans de realitzar les transferències a les comunitats autònomes, utilitzava un procediment de càlcul de les assignacions incrementalista, és a dir, es basava en les dotacions històriques de les universitats i a través d'una negociació entre l'Administració central i les universitats es pactaven les transferències, que bàsicament cobrien els costos de personal. Entre 1987-1993 aquest procés ha derivat en un procediment per al càlcul de la subvenció nominativa que és cada cop més complex i complicat.

Segons Pérez Esparrells i Utrilla de la Hoz (1997), la subvenció es determinava incrementant la partida de l'any anterior, a partir dels conceptes següents: primes ampliació de les plantilles teòriques de personal docent i de les plantilles de personal d'administració i serveis d'acord amb una plantilla teòrica establerta prèviament i d'un objectiu de *ratio* PAS/PDI (personal d'administració i serveis i personal docent i investigador) de 0,88; segon, les titulacions i plans d'estudi i incentius a activitats docents i investigadores, a través d'avaluacions de professorat; i, tercer, cobrir un determinat percentatge de les despeses corrents dels centres universitaris. Dos anys més tard es passa a un sistema de costos de personal. La determinació de les planti-

23. Aquesta problemàtica ja s'ha especificat en l'apartat 2.1 d'aquest mateix article.

lles de referència a cada ensenyament en funció del cicle, grau d'experimentalitat, etc., constituïen la referència per determinar la subvenció un cop normalitzades a través d'un sistema de correcció en funció del nombre d'alumnes. Les subvencions de capital es vinculaven a les necessitats d'inversió nova.

A partir d'aquest procés han sorgit els diferents sistemes que han adoptat les comunitats autònomes. En destaca el model de la Comunitat Valenciana, que posseeix dues vies de finançament: una bàsica i una altra en funció de programes de millora de la qualitat. En l'article de Pérez Esparrells i Utrilla de la Hoz (1997) s'explica el mètode de finançament d'aquesta Comunitat: «el finançament bàsic de les despeses corrents s'estableix mitjançant la determinació d'una estructura de cost mitjà per unitat de producte, basada en un criteri històric de personal docent en funció del tipus de titulació. Aquest cost mitjà estàndard (CME) és la suma de recursos financers necessaris per atendre l'ensenyament d'un estudiant a temps complet (ETC), excloent-ne les despeses de capital. El CME està format per tres components diferenciats: cost del PDI, cost del PAS i cost corrent de béns i serveis. La complexitat del model ve determinada per la consideració d'una sèrie de variables per trobar l'esmentat CME que té en compte, entre d'altres, els diversos graus d'experimentalitat, els nous plans d'estudi, l'optativitat, el tipus de classes impartides —teòriques, pràctiques i laboratoris—, reducció en la docència efectiva, índexs de saturació en les necessitats del professorat, mòduls PAS/PDI, etc. A més, hi ha un finançament addicional lligat a incentius en funció dels objectius concrets, com són l'adaptació de l'oferta d'ensenyaments, la reducció de matrícules en titulacions massificades o el bilingüisme. Per altra banda, s'afegeix la cobertura d'altres despeses específiques que es financen a través de contractes-programes.»

Pérez Esparrells i Utrilla de la Hoz (1997) especifiquen també els sistemes de finançament de les universitats gallegues i de la Comunitat Autònoma d'Andalusia. El nou pla de finançament de les universitats gallegues (Santiago, Vigo i La Corunya) tracta d'aproximar el finançament del cost per alumne que amb anterioritat resultava molt desigual. L'objectiu és que les universitats de La Corunya i Vigo accedeixin a un finançament similar al de la Universitat de Santiago a través de l'establiment d'un mòdul objectiu per aconseguir durant el 1996 de 27.000 pres./alumne/any. Estimant l'evolució esperada d'alumnes al llarg del període es fixava la subvenció incondicionada a rebre per cada universitat. Andalusia ha dissenyat un model de distribució de recursos destinats als ensenyaments universitaris en el pressupost anual, però sense cap influència sobre la quantitat global assignada. Sota aquest model, es dota cada universitat d'un indicador del seu cost de finançament que pot considerar-se proporcional a les necessitats de finançament bàsic. Per a això es calcula la participació de cada assignatura en els plans d'estudi, normalitzant crèdits, grau d'experimentalitat i nombre de grups teòrics i pràctics. El resultat així obtingut servirà de ponderació per a la determinació de les subvencions que ha de rebre cada centre.

Recentment, s'ha aprovat un contracte-programa a la Universitat Politècnica de Catalunya. En aquest es recullen els objectius estratègics d'aquesta Universitat lligats a nous mecanismes de finançament. Les característiques generals del contracte-programa són les següents: en primer lloc, un finançament plurianual tant en la proposta d'objectius com en el marc de finançament; en segon lloc, el contracte està basat en resultats quantitatius i qualitatius i, en tercer lloc, és revisable anual-

ment segons els resultats. La finalitat d'aquest programa és augmentar la connexió entre el compliment d'objectius de qualitat en l'activitat acadèmica, investigació i transferència de tecnologia, i el finançament per la qualitat i l'excel·lència. Entre les finalitats del contracte-programa s'ha de destacar promoure l'èxit acadèmic, facilitar la inserció laboral dels titulats, planificar l'oferta dels estudis per respondre a les necessitats i demandes socials, augmentar el nombre de doctors en el camp tecnològic i revaloritzar el títol de doctor en el camp empresarial, programar i potenciar una oferta continuada de qualitat, consolidar i augmentar les activitats d'R+D i augmentar les activitats de transferència tecnològica a les empreses i institucions. Aquestes finalitats són metes generals que es proposa el contracte, però a més estableix 51 objectius específics, la majoria d'ells quantificables. Entre aquests objectius destaca: que hi hagi 2.945 titulats; que trobin feina 8 de cada 10 estudiants; que 1 de cada 4 nous estudiants sigui dona; que es llegeixin 115 tesis doctorals; que es mantinguin 71 patents en vigor; que s'aconsegueixin 2.146 milions en contractes amb empreses; que almenys 5.361 estudiants es matriculin en cursos de postgrau i formació continuada; que 498 estudiants estrangers i 407 de la Politècnica participin en programes Sòcrates; que la puntuació global d'investigació sigui de 23.319; que el 42 % dels professors siguin doctors, i que es creï un observatori del mercat de treball i un consell de qualitat de la Universitat. Aquests 51 objectius estan ponderats de forma que si s'ateny un compliment del 85 %, el finançament es revisarà a l'alça fins a un 2,5 %; si no arriba al 85 %, la revisió serà a la baixa. En termes generals, el contracte programa pot reportar a la UPC 1.200 milions de finançament extraordinari en quatre anys.

3.2 Situació i evolució de la despesa pública en les diferents comunitats autònomes

En aquest apartat es realitza una aproximació a la situació i evolució que ha seguit la despesa en la xarxa d'universitats públiques de les comunitats autònomes en l'interval 1988-1992.²⁴ Els quadres 1 i 2 presenten l'evolució de la despesa pública i de l'aportació privada de les famílies en cinc variables per a cada comunitat autònoma:

- La despesa (milions de pessetes).
- La *ratio* de la participació de cada categoria de despesa en el total de la comunitat autònoma.
- La *ratio* de la participació de cada comunitat autònoma en cada categoria de despesa.

24. Per a això s'ha utilitzat una sèrie homogeneïtzada aportada per Uriel *et al.* (1997) on es descriu la despesa en educació realitzada pel sector públic i per les famílies en cada comunitat autònoma i en cada nivell educatiu. Per al càlcul de la despesa pública s'han utilitzat els comptes de les administracions públiques i els pressupostos de despeses dels organismes autònoms administratius; i per a la despesa de les famílies el càlcul s'ha obtingut de la despesa de les famílies en educació universitària segon l'enquesta de pressupostos familiars (*Anuario de estadística universitaria*, Consejo de Universidades), la despesa de les famílies en educació segons les taules *input-output* i una estimació obtinguda com a producte del nombre d'alumnes per l'import de la matrícula (diferenciant entre estudis experimentals i no experimentals).

- La *ratio* de la despesa per estudiant.
- La *ratio* del percentatge de despesa sobre el PIB.

En els gràfics 1, 2, 3, 4 i 5 es presenten aquestes quatre *ratios* (els gràfics 4 i 5 es refereixen al mateix). Els trets més significatius que podem extreure de la seva anàlisi són:

1. El gràfic 1 reflecteix la participació de despesa pública i privada en la despesa total del finançament de les universitats per comunitat autònoma. En el període 1988-1992 s'ha produït un increment de l'aportació pública al total de la despesa. L'increment ha estat general per a totes les comunitats autònomes amb l'excepció de Cantàbria, on s'ha reduït lleugerament, i Castella-la Manxa i les Balears, on no ha variat substancialment.

Les comunitats que destaquen per una menor participació de la despesa pública en els finançaments de les universitats són Aragó, Astúries, Galícia i Madrid al llarg del període. Per contra, les comunitats que han destacat per una major participació de despesa pública són Canàries i Cantàbria (la Comunitat Foral de Navarra era la que disposava de la participació de la despesa pública més alta el 1992, però no és una dada significativa ja que la Universitat Pública de Navarra acabava de posar-se en funcionament).

2. El gràfic 2 mostra l'evolució de la participació de les comunitats autònomes en el total de la despesa d'educació superior. Les comunitats autònomes que destaquen per la seva major participació són Madrid, Catalunya, Andalusia, Comunitat Valenciana i Castella-Lleó, en aquest ordre i per a tot el període analitzat. Lògicament, aquesta dada està directament relacionada amb la població de les respectives comunitats autònomes.

Aquest gràfic també permet analitzar el comportament seguit per les comunitats autònomes al llarg del període:

- Madrid és la comunitat autònoma amb major participació en el total de despesa d'educació superior encara que ha perdut pes en el període, tant en despesa pública com en l'aportació de les famílies.
- Catalunya ha guanyat pes en el total sobretot a causa del fort impuls de la despesa pública.
- Andalusia, Comunitat Valenciana i Castella i Lleó es mantenen en els mateixos nivells globals però l'aportació de les famílies ha incrementat la seva participació en detriment de la despesa pública.
- Catalunya, Canàries, Galícia, País Basc i Castella-la Manxa són les comunitats autònomes que han experimentat un increment en el percentatge de la despesa pública.

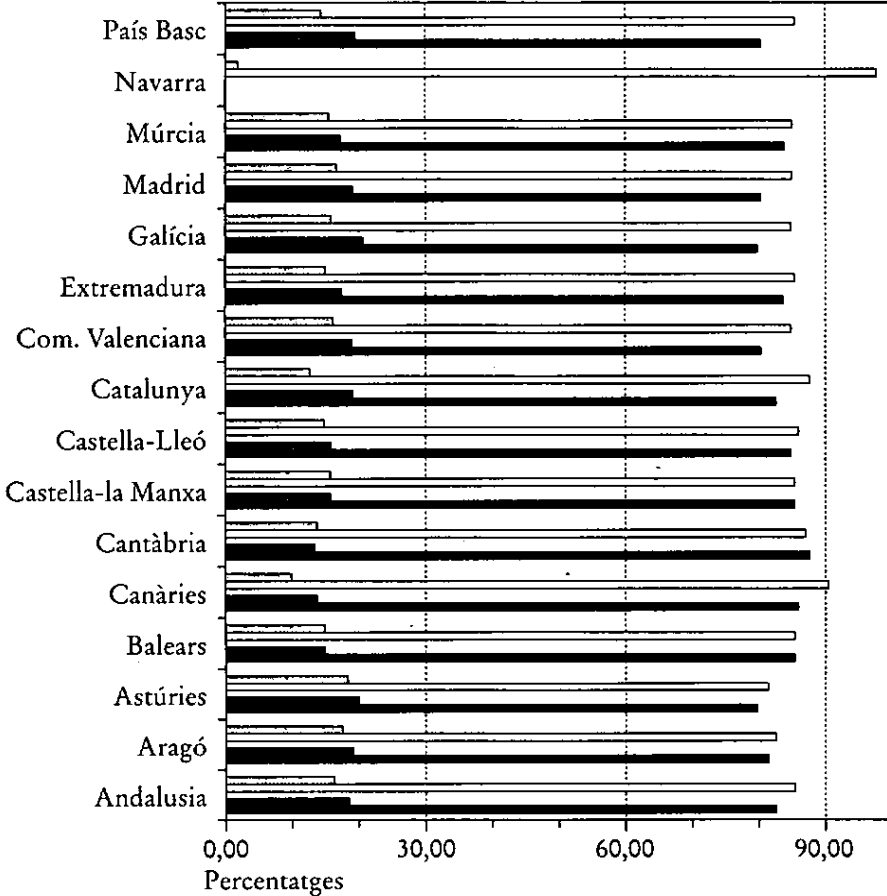
3. El gràfic 3 mostra la despesa total d'educació superior per estudiant per a cada comunitat autònoma. L'anàlisi d'aquest mostra dos fets rellevants: primer, el fort increment de la despesa per estudiant per al conjunt d'Espanya (de 326.105 a 506.980 pessetes per estudiant, fet que implica un increment del 55,46 % en pessetes corrents, i un 35,86 % en pessetes constants de 1988)²⁵ i, segon, el fort impuls experimentat en les comunitats de Canàries i Catalunya.

25. La inflació acumulada per al període 1989-92 va ser de 19,6 punts a l'IPC.

Gràfic 1. Percentatges d'aportació pública i aportació de les llars al finançament de les universitats públiques per comunitats autònomes per als anys 1988 i 1992

■ % aport. pública el 1988 ■ % aport. de les llars el 1988
 □ % aport. pública el 1992 □ % aport. de les llars el 1992

Comunitats autònomes

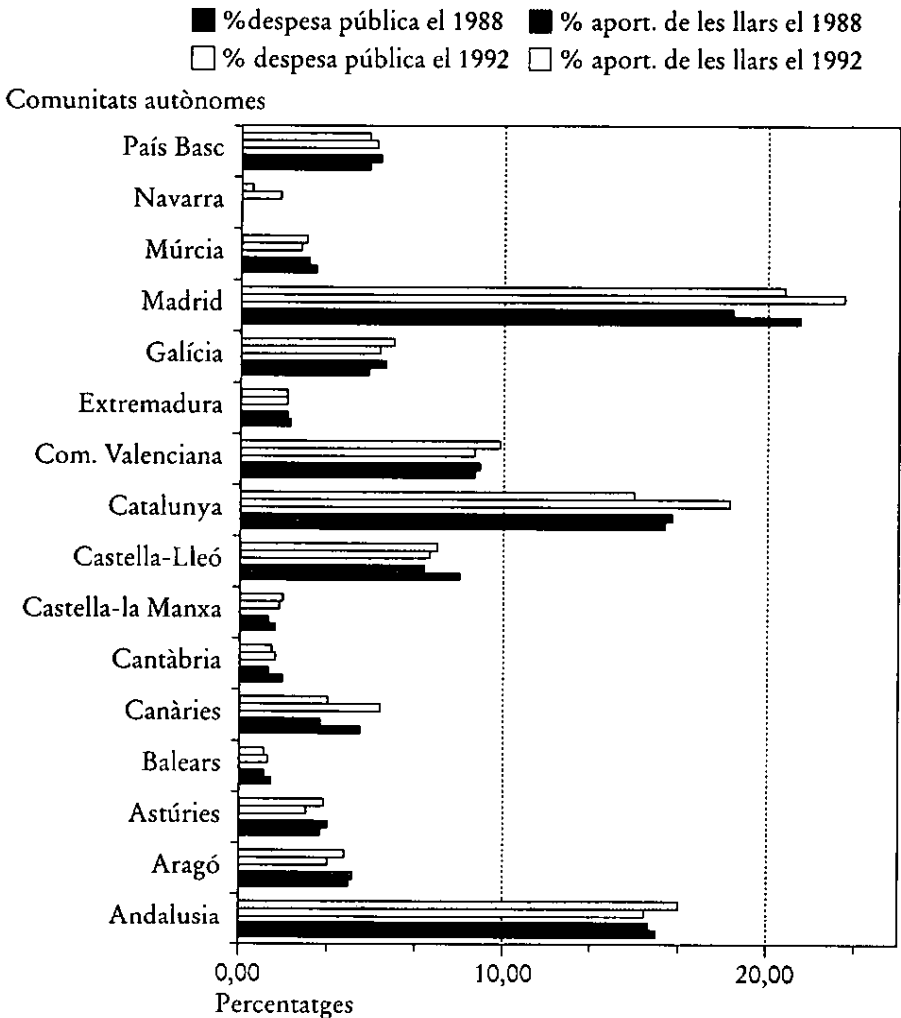

Font: Elaborat a partir d'Uriel *et al.* (1997).

Per comunitats autònomes, Astúries és la comunitat amb una menor despesa per estudiant en tot el període després de la positiva evolució que ha seguit Galícia. Per contra, les comunitats amb una major despesa per estudiant són Canàries i Cantàbria durant tot el període, juntament amb la positiva evolució de Catalunya i el relatiu estancament de Castella i Lleó (sense tenir en compte Navarra a causa de la circumstància abans esmentada).

4. En el gràfic 4 es pot apreciar la despesa d'educació superior sobre el PIB per

Gràfic 2. Participació de les comunitats autònomes en la despesa d'educació superior a Espanya per als anys 1988 i 1992

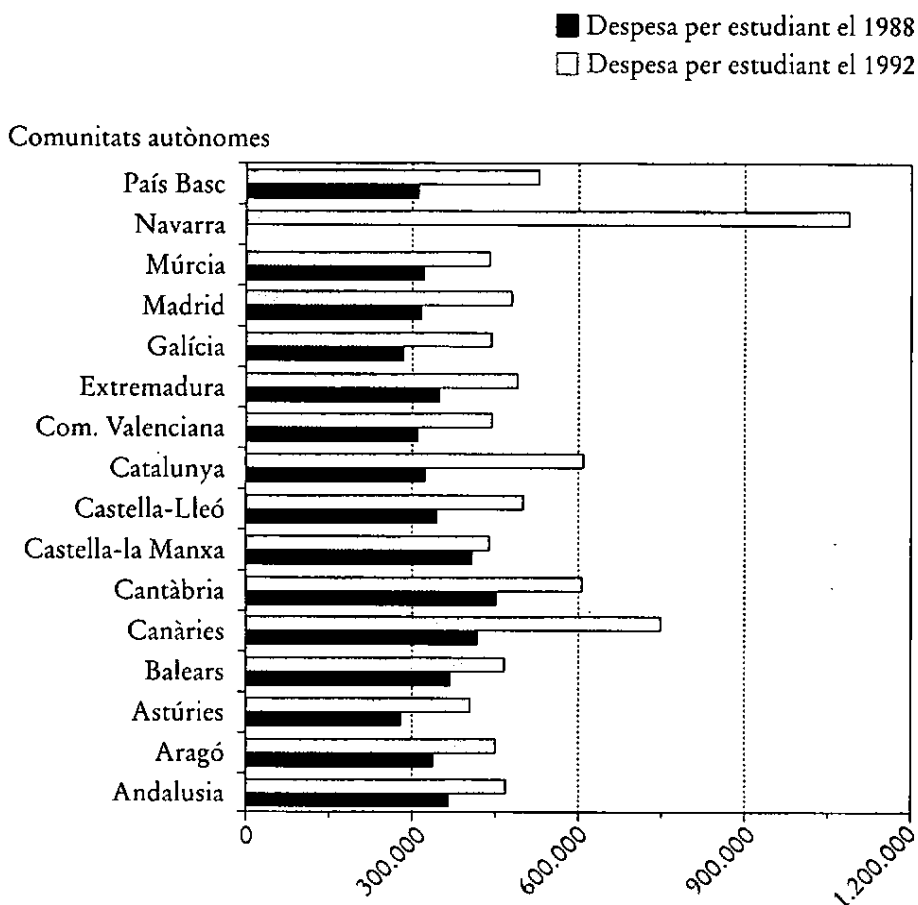

Font: Elaborat a partir d'Uriel *et al.* (1997).

a cada comunitat autònoma. El gràfic mostra el fort creixement global que s'ha produït en aquest període: un increment de tres dècimes per al conjunt espanyol en només quatre anys, tot i que encara està lluny de la mitjana dels països de l'OCDE (1,5 % de la despesa en educació superior sobre el PIB durant el 1994).

Per comunitats autònomes destaquen, per una banda, Balears i Castella-la Manxa amb unes *ratios* baixes de despesa sobre el PIB, encara que aquests resultats no afecten directament la despesa per estudiant (són comunitats autònomes amb

Gràfic 3. Despesa per estudiant en el finançament de les universitats per comunitats autònomes per als anys 1988 i 1992

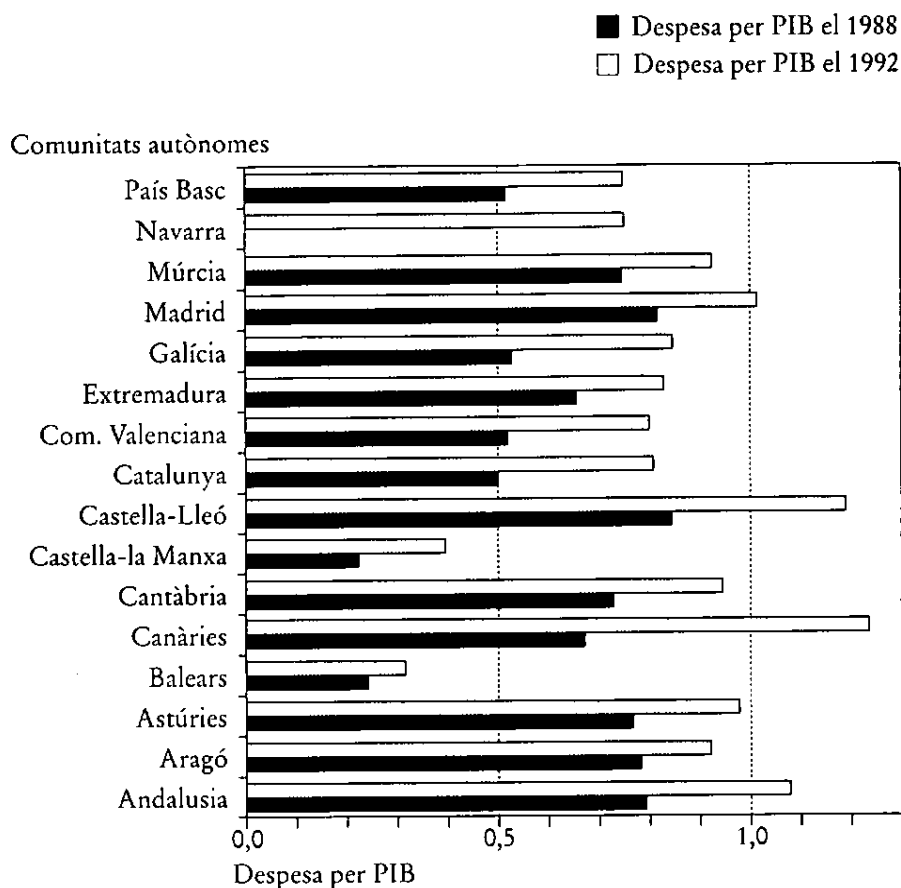

Font: Elaborat a partir d'Uriel *et al.* (1997).

pocs estudiants). Per altra banda, les comunitats autònomes que destaquen per l'alta despesa d'educació superior sobre el PIB són: Andalusia, Canàries, Castella i Lleó i Madrid, totes per damunt de l'1 %.

5. Per últim, el gràfic 5 mostra la participació de despesa pública i privada en la despesa total del finançament de les universitats per comunitat autònoma l'any 1994. En aquest gràfic podem apreciar quines són les comunitats amb major percentatge del PIB en finançament públic i privat de les universitats. Les dades mostren que les comunitats amb més despesa són Canàries i Andalusia, seguides de Madrid, Castella i Lleó i Catalunya. Les comunitats que presenten un percentatge menor són Balears, La Rioja i Castella-la Manxa.

Gràfic 4. Despesa en educació superior sobre el PIB per comunitats autònomes per als anys 1988 i 1992

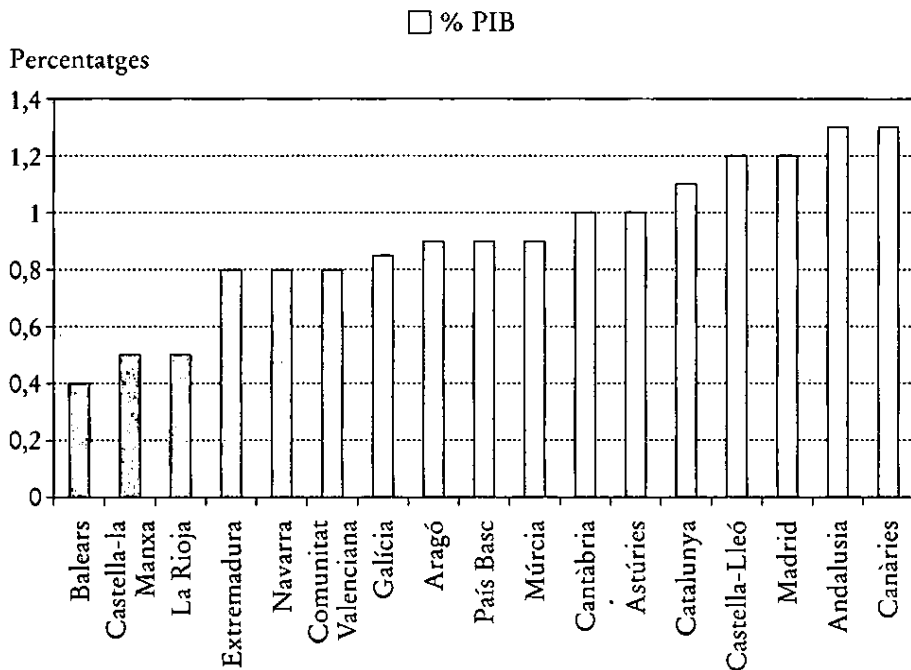

Font: Elaborat a partir d'Uriel *et al.* (1997) i FIES (1993-95).

La necessitat d'incrementar aquesta *ratio* ha estat un dels punts debatuts per la Conferència de rectors de les universitats espanyoles (CRUE) en el document presentat pels rectors a la inauguració del curs acadèmic 1997-98. L'estimació del finançament públic i privat en relació amb el PIB l'any 1994 a Espanya és d'1 %, mentre que a la Unió Europea és de l'1,5 %. Els rectors plantejaven que col·locar a Espanya en el grup capdavanter d'Europa requeria al voltant de 300.000 milions de pessetes a distribuir entre diferents anys. A més de l'ampliació del finançament global, s'ha de tenir en compte, com assenyalava Jordi Montserrat, que hi ha un obstacle afegit, les desigualtats entre comunitats que, com palesa el gràfic, s'han mantingut durant tot el període analitzat.

L'anàlisi de l'evolució de la despesa pública i privada que s'ha seguit en les

Gràfic 5. Estimació sobre finançament públic i privat de les universitats en relació amb el PIB regional²⁶ (1994)

Font: Jordi Montserrat, vicegerent d'Afers Econòmics de la UCM, publicat a *El País*, el dimarts 30 de setembre de 1997.

comunitats autònomes espanyoles durant el període 1988-1992 permet extreure les conclusions següents:

- Un increment significatiu de la participació de la despesa pública respecte a l'aportació de les famílies.
- Les comunitats autònomes de Madrid, Catalunya i Andalusia representen aproximadament el 50 % de la despesa espanyola, encara que han seguit dinàmiques diferents (Madrid hi perd pes, Catalunya el guanya a causa de l'esforç públic i Andalusia es manté en el mateix nivell de despesa total, encara que ha incrementat l'aportació de les famílies i ha disminuït la despesa pública).
- Galícia ha incrementat notablement la despesa per estudiant mentre que, per una banda, Canàries, Cantàbria i Catalunya presenten una despesa per estudiant per damunt de la mitjana i, per altra banda, Astúries presenta un resultat molt per sota de la mitjana.
- La despesa per PIB ha anat incrementant-se de manera notable fins a prop de l'1 % el 1994, tot i que encara està lluny de l'objectiu de l'1,5 % (la mitjana dels països de l'OCDE).

- Finalment, s'ha de ressaltar el paper de les comunitats autònomes de Catalunya, Canàries, Galícia, el País Basc i Castella-la Manxa, les quals han incrementat la seva despesa pública per damunt de la mitjana.

3.3 *Pautes de finançament diferenciades en les universitats politècniques*

Com s'apuntava a la introducció del segon apartat, les universitats tracten d'ampliar les seves fonts d'ingressos mitjançant l'increment de la venda de béns i serveis (apartat del capítol 3 d'ingressos). Per a això, les universitats tracten de vendre els seus productes a nous clients, principalment empreses, mitjançant acords de col·laboració i cursos de reciclatge de la força laboral.

A priori, les universitats politècniques semblen estar millor capacitades per adaptar-se a aquest nou mecanisme d'obtenció dels recursos aliens a causa de les característiques de la seva oferta de titulacions, més adaptable al món empresarial. Per aquesta raó, en aquest apartat es proposa realitzar una primera aproximació analitzant, per una banda, els pressupostos²⁷ de les universitats politècniques de Madrid, Catalunya i València i, per l'altra, els pressupostos de la resta d'universitats d'aquestes tres comunitats.

De l'anàlisi dels gràfics 6, 7 i 8 podem concloure que, en termes generals, s'observen diferències en el comportament financer de les universitats politècniques; en especial la Universitat Politècnica de Catalunya (UPC) i la Universitat Politècnica de València (UPVA), mentre que la Universitat Politècnica de Madrid (UPM) mostra un comportament financer semblant a la mitjana de la resta d'universitats. Més concretament:

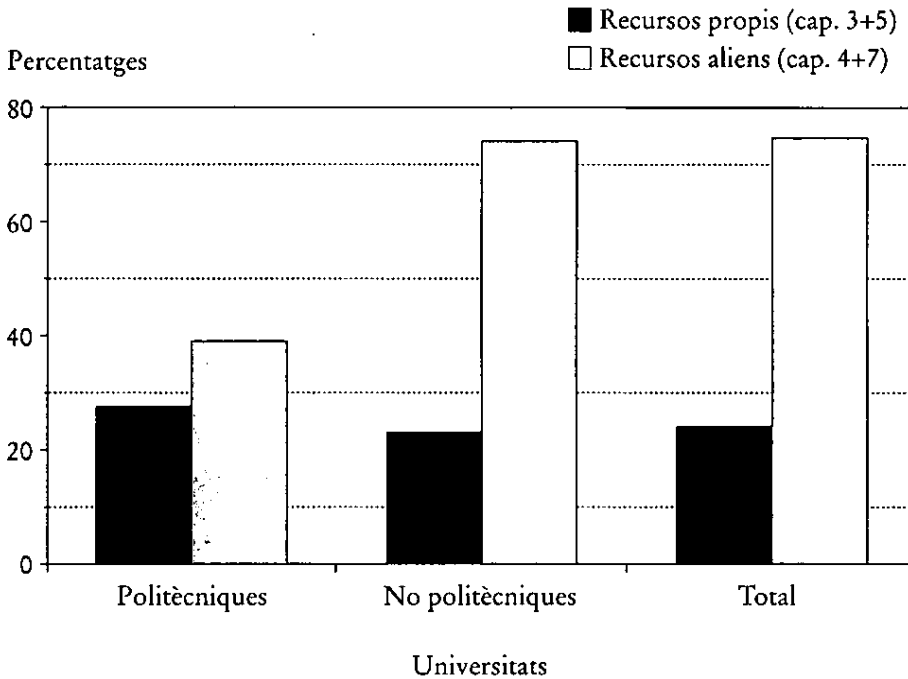
- Les universitats politècniques treuen més profit percentual del capítol 3 (taxes i altres ingressos provinents de la venda de béns i serveis) que la resta d'universitats. Aquest fet provoca que els recursos propis, en termes percentuals, siguin superiors als de la resta d'universitats (vegeu quadre 3). Per tant, obtenir més ingressos percentuals del capítol 3 indica que o bé les taxes d'aquestes universitats són més altes (la qual cosa en part és certa ja que, en la mitjana, el conjunt d'oferta de títols tècnics és més car que una oferta de títols no tècnics)²⁸ o bé que les universitats politècniques tenen una major

26. Les diferències entre les dades del gràfics 4 i 5 es deuen a la utilització de dues fonts diferents. En el cas del gràfic 5 les dades són estimacions elaborades basant-se en les aportacions privades a les universitats, els pressupostos liquidats i la quantia de les beques.

27. Pressupostos liquidats per a l'any 1994 de les universitats públiques de les comunitats autònomes de Madrid, Catalunya i València. Aquestes dades són proporcionades pel Consell d'Universitats (a Hernández, 1996) que han estat ampliades per a Catalunya amb dades de les pròpies universitats catalanes (a Oroval i Chéliz, 1997).

28. Per comparar-les en termes aproximatius, les taxes en el curs 1991-92 presentaven aquestes diferències: a Madrid, Catalunya i València un curs acadèmic sense cap assignatura repetida en els estudis experimentals costava 66.203 pessetes, i en els no experimentals 46.734 pessetes; és a dir, una diferència d'un 45,9 %. Aquesta dada és tan sols indicativa ja que en el curs 1991-92 les politècniques només oferien estudis experimentals, però la resta d'universitats combina estudis experimentals i no experimentals amb la qual cosa és difícil extreure'n conclusions si no s'aprofundeix la composició d'estudis en les universitats no politècniques. La diferència entre les taxes més baixes i les més altes per al curs 1996-97 se situava entre 64.225 i 102.078 pessetes (un 58,9%) a Madrid; entre

Gràfic 6. Participació dels recursos propis i aliens

Font: Pressupostos liquidats de 1994.

capacitat per vendre els seus productes (contractes d'investigació, cursos de reciclatge, etc.).

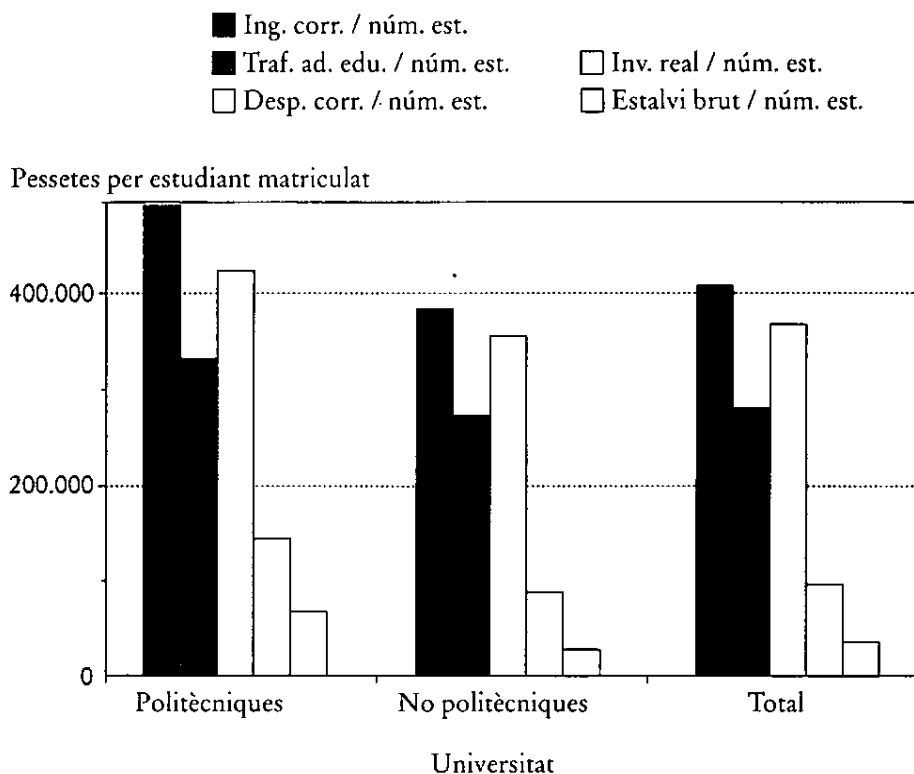
- Les politècniques també reben unes majors transferències per estudiant (en part a causa que també tenen unes despeses corrents i de capital per estudiant més elevades, per l'alt cost de la seva oferta de títols). Per altra part, l'alt percentatge de participació del capítol de taxes i altres ingressos permet a les universitats politècniques generar un major estalvi brut per estudiant²⁹ (vegeu gràfic 9).

En l'anàlisi de les dades de les universitats d'aquestes tres comunitats autònomes destaca també el comportament financer que han seguit dues universitats no politècniques: la Universitat Pompeu Fabra (UPF) i la Universitat Carles III (UCAR). Aquestes dues universitats disposen d'uns recursos i unes despeses per

65.650 i 93.000 pessetes (un 41,6 %) a Catalunya, i entre 54.136 i 90.896 pessetes (un 41,7 %) a València.

29. L'estalvi brut són els ingressos corrents (bàsicament, taxes i altres ingressos i transferències corrents) menys les despeses corrents (bàsicament, despeses de personal i despeses en béns i serveis). Generar un estalvi positiu és indicatiu de responsabilitat en la gestió dels recursos financers de la universitat, ja que els ingressos corrents són suficients per fer front a les despeses del pressupost anual (vegeu Hernández, 1996).

Gràfic 7. Indicadors financers per estudiants matriculats

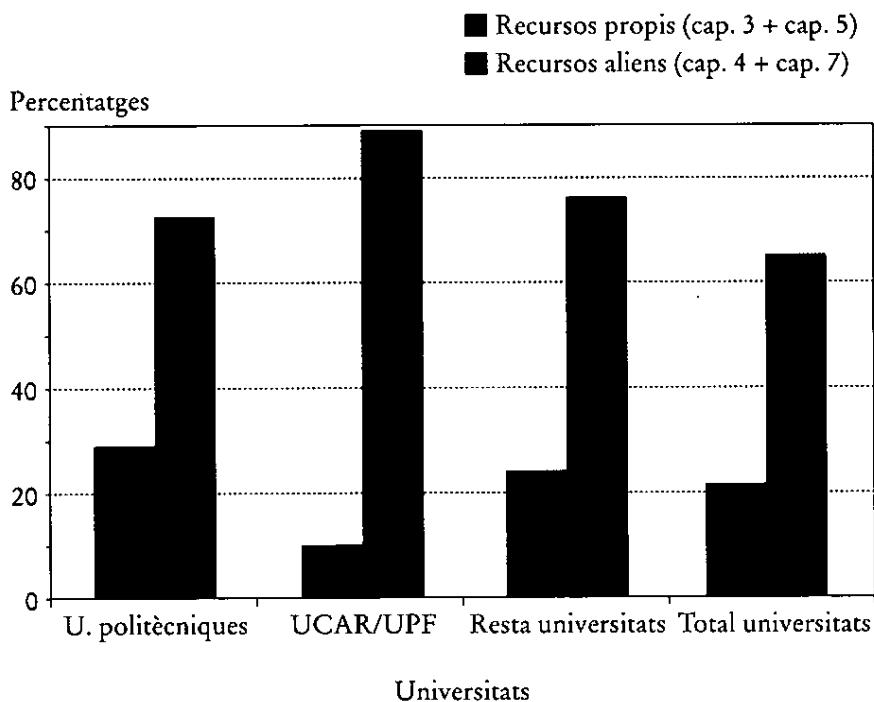
Font: Pressupostos liquidats de 1994.

estudiant molt superiors a la mitjana de la resta d'universitats resultat de les altes transferències corrents i de capital que les administracions públiques respectives han destinat a aquestes universitats (vegeu gràfics 9 i 10). Aquest fet està reforçat pels pocs estudiants matriculats.

En part, els resultats obtinguts es deuen al fet que són universitats recents que encara no han aconseguit la seva capacitat potencial. Però, principalment, aquestes altes *ratios* per estudiant es deuen a una clara aposta de les comunitats de Madrid i Catalunya per disposar d'unes universitats molt ben dotades d'infraestructures i de personal, sobretot tenint en compte els pocs estudiants als quals s'ofereix el servei. Aquestes universitats solen oferir alts nivells d'èxit entre els seus estudiants³⁰ però, a la vegada, són fortament criticades per professors i estudiants de la resta d'universitats per competir en situacions de desigualtat.

30. En el cas de la UPF, els estudiants ja són seleccionats a partir d'unes notes de tall de la selectivitat més altes, la qual cosa també pot influir en les altes taxes d'èxit acadèmic obtingudes en aquesta Universitat.

Gràfic 8. Participació dels recursos propis i aliens

Font: Pressupostos liquidats de 1994.

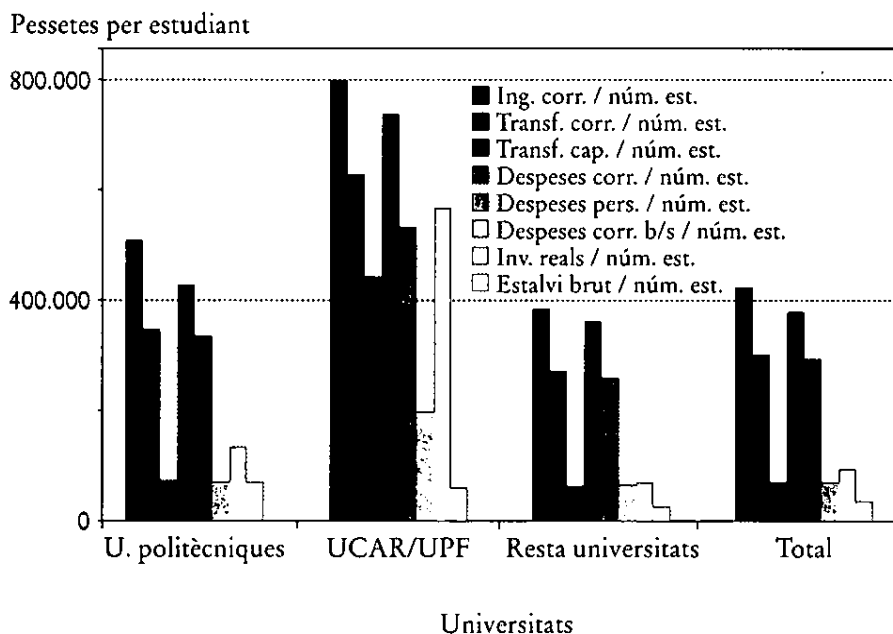
3.4 Una aproximació a la distribució territorial de beques i ajuts als estudiants

En aquest apartat ens aproximarem a la situació en què es troba el sistema del beques a les diferents comunitats autònomes en els cursos acadèmics que van des de 1992-93 fins al 1995-96. Començarem fent una reflexió a l'entorn a l'avaluació del sistema de beques que han realitzat alguns autors i, a continuació, es ponderaran les diferents participacions que les comunitats autònomes tenen a l'hora de rebre beques i aportar estudiants a les universitats públiques espanyoles.

Estudis realitzats en els últims anys (Calero, 1993a i 1996, i Mora, Roig i Villarreal, 1995) demostren que el sistema nacional de beques no compleix amb satisfacció els objectius per als quals ha estat dissenyat. El principal problema detectat és que les beques no afavoreixen l'accés dels grups de renda baixa, sinó que la distribució dels ajuts es concentra en els grups de rendes intermèdies.³¹ Les causes d'aquest problema apuntades per aquests autors són diverses: el fracàs dels grups de

31. Més concretament, Calero (1996: 45) mostra a partir de les dades de les enquestes de pressupostos familiars de 1980-81 i 1990-91 una distribució de les beques concentrades entre les rendes mitjanes i altes. Per al curs 1990-91, l'estudi demostra que la despesa en beques es concentra en els segments de renda mitjana, però els segments de renda més alta també tenen al voltant del 20 % de la despesa en beques, mentre que els de renda més baixa només absorbeixen el 15 % de la despesa en beques.

Gràfic 9. Indicadors financers per estudiant matriculat de 1994

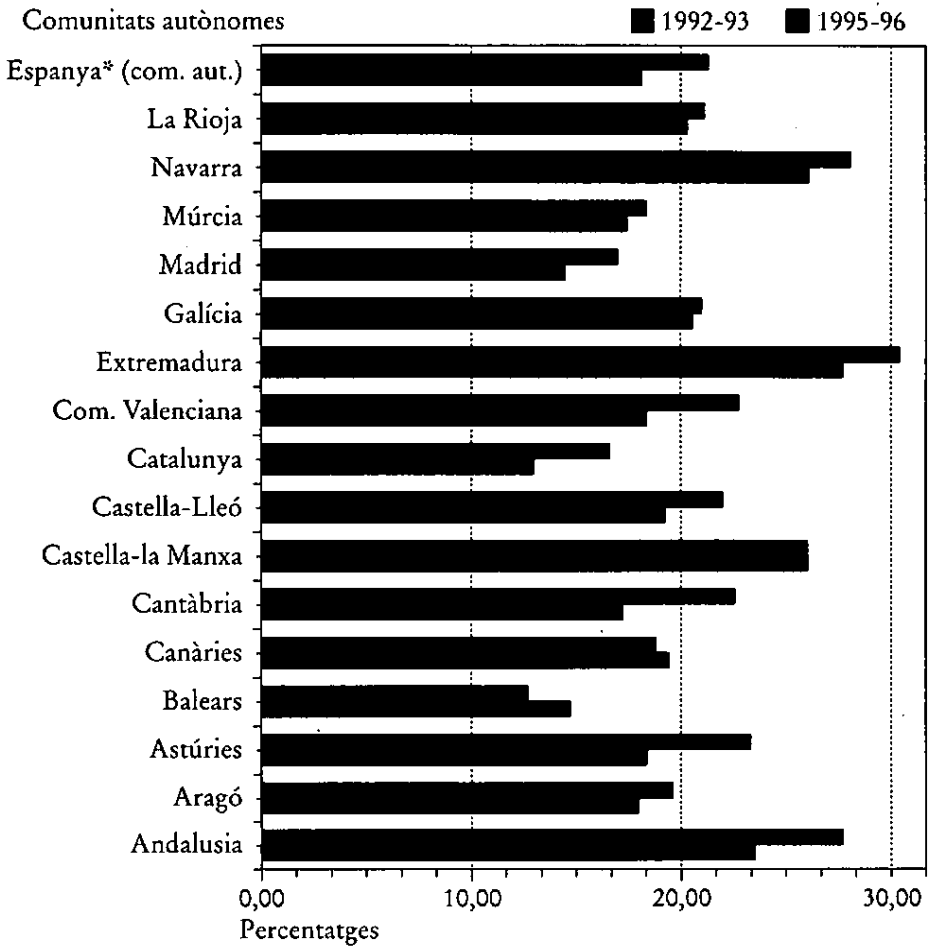

Font: Pressupostos liquidats de 1994.

renda baixa en superar els nivells d'educació intermèdia impedeixen el seu accés als nivells d'educació superior; la baixa dotació destinada a sufragar els costos indirectes (allotjament, manutenció, transports) converteix la beca més aviat en un finançament addicional que en un vehicle que permeti sufragar tots els costos que impliquen acudir als estudis superiors i, per últim, mesurar la renda a través de les declaracions de renda no és el sistema més adequat, ja que hi ha rendes no salarials (autònoms) que són fàcils d'amagar.

Els problemes detectats en el sistema de beques dificulten la introducció de reformes dirigides a incrementar la participació privada en el finançament universitari, atès que en aquesta situació les reformes plantejades afectarien en excés l'equitat del sistema. Només quan el sistema de beques demostrï la seva eficàcia per assegurar l'accés dels individus sense recursos econòmics podria plantejar-se la possibilitat d'introduir nous mecanismes de finançament (sistemes de crèdits educatius) o reformar els existents (increment de les taxes).

Per aproximar-nos a una visió conjunta del sistema de beques en les diferents comunitats autònomes s'ha realitzat una comparació dels percentatges que té cada comunitat autònoma sobre el total de l'Estat, tant de becaris i import de beques (sense tenir en compte el País Basc ja que les dades d'aquesta Comunitat Autònoma no estan disponibles) com d'estudiants per al període 1992-96 (quadres 3 i 4). Aquesta comparació ens permet ponderar el repartiment autonòmic de les beques

Gràfic 10. *Ratio de becaris per estudiants matriculats per a cada comunitat autònoma*

Font: Consell d'Universitats (1992-1996).

* Espanya menys el País Basc.

a les universitats públiques respecte als estudiants que les comunitats hi aporten. Podem identificar tres tipus de comunitats autònomes:

- Aragó, Astúries, Balears, Canàries, Cantàbria, Comunitat Valenciana, Navarra, Múrcia i La Rioja es caracteritzen per mostrar un cert equilibri entre les beques que reben del sistema nacional i els estudiants que aporten a l'educació superior espanyola.
- Andalusia, Castella-la Manxa, Castella i Lleó, Extremadura i Galícia són comunitats autònomes que surten afavorides en el repartiment de beques ja que reben més beques i import de beques que estudiants hi aporten.

- Finalment, Catalunya i Madrid són les comunitats autònomes que hi aporten més estudiants que beques i import de beques que en reben.

L'administració del sistema de beques (amb l'excepció del País Basc) és competència del Ministeri d'Educació i Cultura i la distribució de les beques segueix uns criteris econòmics i acadèmics uniformes per a tot el territori que administra. La distribució de les beques seguint uns criteris rígids acaba discriminant aquelles comunitats autònomes que tenen majors rendes per càpita i un major percentatge de rendes salarials (més transparents i difícils d'amagar).³²

Les conclusions extretes dels quadres 3 i 4 es veuen confirmades en el quadre 5 on s'analitza la *ratio* de becaris per estudiant de cada comunitat autònoma per al mateix període. Els resultats de cada comunitat autònoma han de ser comparats amb la mitjana espanyola per ponderar la situació relativa de la comunitat.

Aquest problema s'agreuja si tenim en compte que en alguna comunitat, com per exemple Catalunya, el percentatge de l'import de les beques pagades a la comunitat sobre la despesa pública total en educació superior hi ha anat disminuint al llarg del període, passant del 3,69 % el 1985-86 al 2,91 % el 1993-94. Aquesta és una dada especialment negativa ja que indica que s'està reduint l'esforç públic per afavorir la mobilitat d'estudiants. Qualsevol modificació dels sistemes de finançament que pretengui introduir elements de competència entre universitats hauria de plantejar-se prèviament una reforma a fons del sistema de beques, que impulsés la mobilitat d'estudiants, i un replantejament de l'actual organització universitària per districtes.

4. Aplicació d'indicadors de desviació financera a les universitats espanyoles

L'objectiu d'aquest apartat és analitzar la situació de l'educació superior pública a les comunitats autònomes en funció d'una sèrie d'indicadors financers (IF, a partir d'ara). La metodologia utilitzada (Hernández, 1996) se sustenta en el càlcul dels indicadors de desviació financers (IDF, a partir d'ara). Els IDF s'obtenen de la manera següent:

1. Se seleccionen alguns IF dels pressupostos. En el nostre cas seran els ingressos corrents, les transferències corrents, les transferències de capital del pressupost d'ingressos, i les despeses corrents, les despeses de personal, les despeses en béns i serveis i les inversions reals del pressupost de despeses.³³

32. La renda per càpita és un indicador capaç d'aproximar-se el nivell de vida d'un territori, però incapaç de determinar les dificultats d'accés a què s'enfronta la població ja que també els costos dels serveis poden ser més grans. Amb aquest argument, la Generalitat de Catalunya ha demanat poder gestionar directament les beques la quantitat de les quals hauria d'aproximar-se a la seva participació en el PIB, la qual cosa significaria que el percentatge de beques destinat a Catalunya passaria d'un 9 % a un 19 % (*El País*, 2 de setembre de 1997).

33. Els ingressos corrents són la suma de taxes, transferències corrents i ingressos patrimonials, i les despeses corrents són la suma de despeses de personal, despeses en béns i serveis, i despeses financeres.

2. Es compara cada IF de cada universitat amb la seva mitjana universitària (la *ratio* en qüestió és el percentatge: IF de la universitat/IF de la mitjana de les universitats).
3. En cada universitat, cada IF superior a la mitjana universitària (valor de la *ratio* per damunt de cent) suma una unitat a l'IDF. Els IDF d'ingressos i de despeses es calculen per separat.
4. La situació de la universitat es troba per damunt de la mitjana nacional com més gran sigui el valor dels IDF.

Aquesta metodologia va ser utilitzada per Hernández (1996) en un estudi sobre les universitats públiques espanyoles. L'objectiu d'aquest treball, tot i reconeixent la poca informació disponible,³⁴ era esbrinar si és possible agrupar les universitats per comportaments homogenis. Per aquest motiu ordenava les universitats seguint tres criteris de classificació:

- Segons la fundació de les universitats (històriques, pre LRU (1983) i post LRU).
- Segons la demanda educativa de les universitats (fins a 10.000, 20.000, 30.000, 40.000, 60.000 alumnes i més de 60.000 alumnes).
- Segons l'oferta de títols universitaris (fins a 15, 30, 45, 60 titulacions i més de 60 titulacions).

Posteriorment, relacionava els IDF amb cada un d'aquests criteris de classificació amb l'objectiu de trobar alguna relació que permetés identificar les polítiques desenvolupades.

Els resultats obtinguts per Hernández (1996) per a cada criteri de classificació van oferir unes relacions molt dispars que impossibilitaven definir, per a aquests criteris, l'existència d'una política homogenia seguida en el sistema públic d'educació superior.

A partir de les mateixes dades d'Hernández (1996) (ampliades i corregides per a Catalunya) s'ha introduït un nou criteri de classificació de les comunitats autònomes. Per a això, en primer lloc es van agrupar les comunitats autònomes segons els graus de desigualtat que presentava la població en l'accés a l'educació superior en cada comunitat.³⁵ Una classificació que segueix aquest criteri obtinguda a Chéliz (1995) és la següent:³⁶

- C1: Extremadura
- C2: Andalusia, Balears, Castella-la Manxa, Galícia i Múrcia
- C3: Aragó i Comunitat Valenciana

34. Pressupostos liquidats de les universitats públiques de 1994.

35. És una mesura de la desigualtat en l'accés a l'educació superior per a les comunitats autònomes que depèn directament de la situació socioeconòmica de les diferents comunitats. L'anàlisi es realitza a partir de la generació d'índexs de necessitat addicional, metodologia desenvolupada a Bosch i Escribano (1988), Calero (1993a) i Chéliz (1995). El concepte de necessitat significa que quan dos territoris tenen la mateixa necessitat, les seves poblacions presenten les mateixes possibilitats d'accés al servei educatiu.

36. Grans dificultats d'accés per a C1 i molt poques per a C5.

C4: Astúries, Canàries i Castella i Lleó

C5: Cantàbria, Catalunya, Madrid, Navarra, La Rioja i País Basc

Atenent aquest nou criteri de classificació i, a partir dels IDF que s'obtenen en els quadres 9 i 10, podem ordenar les universitats en les taules 1 i 2 i observar si hi ha alguna relació entre els IDF i la classificació de les comunitats autònomes.

Si observem les taules 1 i 2 es detecta una determinada relació entre la classificació de les universitats per comunitats autònomes proposada i els IDF: les universitats s'alineen en una diagonal de dalt cap a baix. Aquesta relació indica que les comunitats amb una població amb menors possibilitats d'accés a l'educació superior presenten generalment universitats amb menors IDF (d'ingressos i despeses), i a la inversa. En conclusió, hi ha una certa relació entre la situació financera de les universitats respecte a la situació socioeconòmica en què es troben les comunitats autònomes.

La constatació d'aquest fet planteja la possibilitat de classificar les diferents comunitats autònomes seguint el valor dels IDF obtinguts en les universitats de cada comunitat autònoma. Així, la taula 3 presenta la classificació de les comunitats segons els IDF d'ingressos: en la primera columna situem les comunitats autònomes amb universitats amb IDF situats entre 0 i 1; en la segona columna entre 0 i 3 (una situació totalment intermèdia, encara que Andalusia és més a prop de la primera columna ja que sis de les seves vuit universitats tenen un IDF igual a zero), i a la tercera columna entre 2 i 3.

Taula 1. Indicadors de desviació financers d'ingressos per a les cinc categories de comunitats autònomes. Any 1994

IDF	C1	C2	C3	C4	C5
0	UEX	UHU, UMA, USE, UIB, UJA, UALM, UCLM, UMU, UGR	UVEG	UOV, UVA	UCM
1		UVI	UZA, UAL	ULE, USA	UAH
2		UCA, USC	UJCS	ULL	UdG, URV, URI, UPM, UPNA
3		UCO	UPVA	UPGC	UCN, UAB, UBA, UPC, UAM, UCAR, UPV, UdL, UPF

Font: Pressupostos liquidats de les universitats públiques espanyoles de 1994.

Taula 2. Indicadors de desviació financers de despesa per a les cinc categories de comunitats autònomes. Any 1994

IDF	C1	C2	C3	C4	C5
0		UALM, UGR, UVEG, UZA UJA, USE, ULC, UVI, UMU		UVA, UOV	UCM
1		UHU, UMA, USC	UAL, UPVA		URI
2	UEX	UIB, UCA		ULE	
3			UJCS	USA	URV, UdG, UdL, UAH, UCN, UAM, UPV, UPM, UPNS
4		UCO		ULL, UPGC	UBA, UAB, UPC, UCAR, UPF

Font: Pressupostos liquidats de les universitats públiques espanyoles de 1994.

Taula 3. Classificació de les comunitats autònomes a partir dels IDF d'ingressos

Comunitats autònomes amb universitats amb IDF entre 0-1	Comunitats autònomes amb universitats amb IDF entre 0-3	Comunitats autònomes amb universitats amb IDF entre 2-3
Aragó	Andalusia	Canàries
Astúries	Comunitat Valenciana	Cantàbria
Balears	Madrid	Catalunya
Castella-la Manxa		Navarra
Castella-Lleó		País Basc
Extremadura		La Rioja
Galícia		
Múrcia		
La Rioja		

La taula 4 presenta una classificació paral·lela per als IDF de despeses: en la primera columna situem les comunitats autònomes amb IDF entre 0 i 2; a la segona columna entre 0 i 4 (també Andalusia és més a prop de la primera columna ja que sis de les seves vuit universitats tenen un IDF igual a zero), i a la tercera columna entre 3 i 4.

Taula 4. Classificació de les comunitats autònomes a partir dels IDF de despeses

Comunitats autònomes amb universitats amb IDF entre 0 i 2	Comunitats autònomes amb universitats amb IDF entre 0 i 4	Comunitats autònomes amb universitats amb IDF entre 3 i 4
Aragó	Andalusia	Canàries
Astúries	Castella-Lleó	Cantàbria
Balears	Comunitat Valenciana	Navarra
Castella-la Manxa	Madrid	País Basc
Extremadura		Catalunya
Galícia		
Múrcia		
La Rioja		

Tant per als IDF d'ingressos (taula 1) com per als de despeses (taula 2) poden detectar-se dos grups de comunitats autònomes (sumant la segona i la tercera columna, amb l'excepció d'Andalusia que queda enquadrada en el primer grup):

- El primer grup, amb Aragó, Astúries, Balears, Castella-la Manxa, Extremadura, Múrcia, La Rioja, Galícia i Andalusia, caracteritzat per tenir universitats que presenten uns baixos IDF (ingressos i despeses del pressupost liquidat per sota de la mitjana del conjunt).
- El segon grup, amb Catalunya, Comunitat Valenciana, Madrid, Canàries, Cantàbria, Navarra i el País Basc, presenta universitats amb uns IDF mitjans i alts (ingressos i despeses del pressupost liquidat per damunt de 0 en la mitjana del conjunt).
- Per últim, Castella i Lleó se situa en una posició intermèdia ja que presenta un comportament per sota de la mitjana en el pressupost d'ingressos i per damunt en el pressupost de despeses.

En analitzar els resultats, sembla detectar-se una certa relació entre els IDF i la situació econòmica de les comunitats autònomes. No obstant això, hi ha comunitats amb altes rendes per càpita en el primer grup i a la inversa. Així doncs, l'explicació d'aquesta classificació és més complexa i necessita altres arguments com podrien ser les diferents tradicions que s'han desenvolupat secularment a les comunitats autònomes respecte a l'educació superior. En qualsevol cas, l'anàlisi dels IDF ens continua mostrant diferències significatives entre les comunitats autònomes.

5. Reflexions finals

La literatura econòmica ha aprofundit tot tipus de models, instruments i mecanismes de finançament de l'educació. Des de models de finançament basats en el funcionament del mercat sense la intervenció activa del sector públic fins als models basats exclusivament en la provisió pública d'educació i passant per tota una gamma intermèdia.

Encara que no hi ha un acord sobre quins models i instruments de finançament han d'aplicar-se en l'educació superior, la majoria de països europeus han anat aplicant models de finançament bastant similars. En general, coexisteix una petita xarxa d'universitats privades juntament amb una xarxa més àmplia d'universitats públiques fortament subvencionades. És a dir, es produeix una coexistència d'universitats públiques i privades més o menys finançades amb fons públics. Normalment, els usuaris també han de fer front a una part dels costos directes del servei. Per als usuaris amb menors recursos hi ha la possibilitat d'acudir al sistema de beques i crèdits.

Malgrat aquesta certa homogeneïtat en els models de finançament de l'educació superior, en els últims anys s'han produït canvis significatius: introducció de transferències condicionades a l'obtenció d'uns determinats resultats, introducció de mecanismes de planificació financera a llarg termini, increment de les taxes educatives i mecanismes de mercat amb la finalitat d'incrementar la consciència de cost en la provisió i utilització del servei, i promoció de la utilització dels sistemes de préstecs educatius. És a dir, les reformes introduïdes han cercat reduir els costos de l'excessiva burocratització dels models públics i, a la vegada, tractar d'incrementar la responsabilitat dels usuaris i proveïdors, tot i que puguin arribar a afectar els nivells d'equitat aconseguits.

Aquesta aproximació general als models de finançament és aplicable al cas espanyol. Les particularitats del model espanyol estan en la descentralització autònoma duta a terme des de l'aprovació de la Constitució espanyola el 1978. El cas espanyol és, a més, peculiar perquè les competències universitàries i els recursos per al seu finançament han estat assumits de forma esglaonada³⁷ per cada comunitat autònoma mitjançant negociacions amb l'Administració central.

Les principals conclusions que podem extreure de l'anàlisi de l'evolució dels diferents indicadors econòmics són les següents:

- Un increment significatiu de la participació de la despesa pública respecte a l'aportació de les famílies. Tres comunitats autònomes (Madrid, Catalunya i Andalusia) gasten per damunt del 50 % de la despesa espanyola.
- La despesa per PIB s'ha incrementat notablement fins a apropar-se a l'1 % el 1994, tot i que encara es troba lluny de l'1,5 % que tenen de mitjana els països de l'OCDE.
- El sistema de beques no es destina majoritàriament als grups de renda més baixos, sinó que es dirigeix als grups de renda intermèdia a causa del seu major èxit en els nivells d'educació preuniversitària i a la seva major facilitat per obtenir la informació relativa a aquestes.
- Els percentatges d'estudiants universitaris de les comunitats de Catalunya i Madrid respecte al total espanyol són superiors als percentatges de beques que reben aquestes comunitats. Les diferències de renda per càpita d'aquestes comunitats poden explicar, en part, aquesta situació, però hi ha altres elements que afecten aquest resultat. En primer lloc, la diferent composició de la població activa entre treballadors per compte d'altri i autònoms, aquests

37. Vegeu annex I.

últims tenen més possibilitats d'ocultació d'ingressos. En segon lloc, els propis mecanismes de gestió de beques de cada universitat poden introduir diferents comportaments en l'aplicació dels criteris de selecció de becaris. Finalment, un tercer element, al qual alguns governs autònoms atribueixen un paper significatiu, és el nivell de centralització del sistema general de beques i ajuts a l'estudiant.³⁸

- Les universitats politècniques mostren diferències en la composició d'ingressos respecte a la resta d'universitats de les seves comunitats autònomes ja que el percentatge del capítol 3 (taxes i altres ingressos) respecte al total d'ingressos supera la mitjana de les altres universitats. Els resultats semblen confirmar que les universitats politècniques disposen d'avantatges a l'hora de poder vendre els seus serveis al mercat.
- Les universitats politècniques també reben unes majors transferències per estudiant encara que en gran part és a causa que els estudis tècnics comporten unes més grans despeses corrents i de capital per estudiant.
- Destaca el comportament financer de dues universitats de creació recent: la Universitat Pompeu Fabra i la Universitat Carles III, amb uns recursos i despeses per estudiant molt superiors a la mitjana de la resta d'universitats, que es deuen a les altes transferències corrents i de capital rebudes de les seves respectives administracions públiques. Aquest factor s'ha vist reforçat pels pocs estudiants que aquestes universitats permeten matricular en els seus centres acadèmics.

Per últim, mitjançant la utilització dels indicadors de desviació financera (IDF) és possible classificar les universitats comparant la seva situació financera (d'ingressos i despeses) respecte a la mitjana estatal; aquest estudi ha permès identificar dos grups de comunitats autònomes: les que es troben per damunt de la mitjana (Catalunya, Comunitat Valenciana, Madrid, Canàries, Cantàbria, Navarra i el País Basc) i les que es troben per sota (Aragó, Astúries, Balears, Castella-la Manxa, Extremadura, Múrcia, La Rioja, Galícia i Andalusia). En un terme mitjà se situa Castella i Lleó (per sota en els ingressos i per damunt en les despeses).

Tot i que no es pot negar una certa correlació entre la situació econòmica de la comunitat autònoma i la situació financera de les seves universitats, aquesta última també depèn d'altres factors socials relacionats amb l'evolució de l'estructura socioeconòmica que ha acabat conformant una tradició educativa que va més enllà de la situació econòmica puntual d'una o altra comunitat autònoma. Aquest plantejament implica que per invertir certes tendències històriques es requereixen polítiques educatives molt més actives i prolongades en el temps que les que s'han anat desenvolupant. Els resultats obtinguts han mostrat una certa ineficiència a l'hora d'equilibrar la situació de partida de les universitats en el territori espanyol.

En qualsevol cas, les diferents anàlisis realitzades han constatat la persistència

38. La Comunitat Autònoma del País Basc ja té traspassades les competències de beques i ajudes, i la Generalitat de Catalunya ha demanat recentment que li siguin traspassades aquestes competències i/o que es destini a les comunitats autònomes una quantitat de beques equivalent a la participació de la comunitat en el PIB nacional (vegeu nota 29).

de forts desequilibris en les comunitats autònomes. Solucionar aquest problema requereix la introducció de models de finançament de les universitats públiques capaços de distribuir els recursos públics d'acord amb criteris objectius i equivalents per a totes les universitats. També hi ha la possibilitat d'aportar un finançament extra mitjançant negociacions polítiques amb l'Administració sempre que aquest finançament estigui subjecte a uns determinats programes de despeses prèviament planificats.

Finalment, una última reflexió respecte a un dels indicadors de despesa utilitzats, la despesa per estudiant. Aquest indicador resumeix l'assignació de recursos a l'educació superior en un territori, però no té en compte alguns elements importants com, per exemple: la dispersió de la població, l'eficiència en l'assignació de la despesa o les possibles incidències internes del sistema educatiu. Per abordar aquestes limitacions és imprescindible ampliar l'estudi dels sistemes de finançament amb l'anàlisi dels mecanismes que permetin la seva avaluació.

Bibliografia

- Afonso, J. M. (1995), «Las ayudas financieras a estudiantes de educación superior en la OCDE: Una perspectiva comparada», a *V Congreso Nacional de Economía. (4) Economía de la Educación*, Las Palmas de Gran Canaria, pàg. 185-192.
- Aguilar, I., et al. (1966), *Financiación de la educación superior. Especial referencia a Canarias*, Santa Cruz de Tenerife: Dirección General de Universidades e Investigación, Gobierno Canario.
- Arias, A. (1997), *El régimen económico y financiero de las universidades*, Madrid: Complutense.
- Barr, N. (1996), «Medios de financiación alternativos para la enseñanza superior», a Oroval, E. (ed.) *Economía de la educación*, Barcelona: Ariel, pàg. 243-270.
- Baumol, W. J., Baumol, H. (1981), «Book Review», *Journal of Political Economy*, vol. 89, núm. 2, abril, pàg. 425-428.
- Blaug, M. (1984), «Education Vouchers. It All Depends on What You Mean», a Le Grand, J., Robinson, R. (ed.), *Privatisation and the Welfare State*, Londres: Urwin Hyman.
- Bosch, Antoni, Escribano, Carlos (1988), «Las necesidades de gastos de las comunidades autónomas», a Bosch, A., et al. (ed.), *Cinco estudios sobre la financiación autonómica*, Madrid: Instituto de Estudios Fiscales, pàg. 209-269.
- Calero, J. (1993a), *Efectos del gasto público educativo. El sistema de becas universitarias*, Barcelona: Servei de Publicacions de la UB.
- (1993b), «Efectos de los modelos de financiación de la educación superior sobre la eficiencia y la equidad», *Revista de Estudios Regionales*, vol. 36, núm. maig-agost, pàg. 271-298.
- (1996), *Financiación de la educación superior en España: Sus implicaciones en el terreno de la equidad*, Bilbao: Fundación BBV, Documenta.
- Chéliz, D. (1995), «Un análisis de la desigualdad territorial en el acceso a la educación superior en España», a Oroval, E. (ed.), *Planificación, evaluación y financiación de sistemas educativos*, Madrid: Civitas, pàg. 391-419.

- Clark, B. R. (1982), *The Higher Education System: Academic Organization in Cross-National Perspective*, University of California Press.
- Comissionat per a Universitats i Recerca (1988-1994), *Estadística de l'ensenyament universitari*, Barcelona: Departament de Presidència, Generalitat de Catalunya.
- Consejo de Universidades (1992-96), *Anuario de estadística universitaria*, Madrid: Consejo de Universidades.
- Consejo de Universidades. Secretaría General (1994), *Informe sobre la financiación de las Universidades*, Madrid: Consejo de Universidades.
- Díaz, J. (1995), «Los préstamos en la financiación de la enseñanza superior: Lecciones de la experiencia británica», a *V Congreso Nacional de Economía. (4) Economía de la Educación*, Las Palmas de Gran Canaria, pàg. 235-245.
- Direcció General d'Universitats (1993), *El sistema universitari de Catalunya*, Barcelona: Generalitat de Catalunya.
- Friedman, M. (1962), *Capitalism and Freedom*, University of Chicago Press.
- Fundación Fondo para la Investigación Económica y Social (FIES) (1993-1995), «Estimación del crecimiento del PIB por comunidades autónomas», *Papeles de Economía Española*, vol. 55, 59 i 64, pàg. 1-16 (Annex 9).
- Gabinet Tècnic de Programació i Estudis. Universitat de Barcelona (1996), «Estudi del sistema de preus universitaris. Anàlisi comparada per comunitats autònomes. Curs 1996-97», *Document d'estudi núm. 12/96*, Barcelona: Universitat de Barcelona.
- Generalitat de Catalunya i Universitat Politècnica de Catalunya (1997), «Contracte programa per a una universitat tecnològica catalana de qualitat al servei de la societat. 1997-2000», Barcelona: Generalitat de Catalunya i Universitat Politècnica de Catalunya.
- Glennerster, H. (1991), «Quasi-Markets for Education?», *The Economic Journal*, vol. 101, núm. setembre de 1991, pàg. 1268-1276.
- Hernández Armenteros, J. (1996), «La financiación del sistema universitario público español», a *XV Jornadas de gerencia Universitaria. Modelos de financiación, evaluación y mejora de la calidad de la gestión de servicios*, Cadix.
- Le Grand, J. (1989), «Markets, Welfare, and Equality», a Le Grand, J., Estrin, S. (ed.), *Market Socialism*, Oxford: Clarendon Press, pàg. 193-211.
- (1991), «Quasi-Markets and Social Policy», a *The Economic Journal*, vol. 101, setembre de 1991, pàg. 1256-1267.
- Montserrat, J. (1997), «Distribución autonómica 1996-1997. Estimación sobre la financiación pública y privada en relación al PIB regional», *El País*, 30 de setembre de 1997.
- Mora, J. G.; Pérez, F. (1992), «La financiación de la educación superior en España», a *I Jornadas de la AEDE*, València.
- Mora, J. G., Villarreal, E. (1995), «Un modelo para la financiación de las Universidades Públicas», a Oroval, E. (ed.), *Planificación, evaluación y financiación de sistemas educativos*, Madrid: Civitas, pàg. 175-199.
- Mora, J. G., Roig, J. M., Villarreal, E. (1995), «El sistema de ayudas públicas en la enseñanza superior: análisis crítico del caso español», *II Encuentro de Economía Pública*, Universidad de Salamanca.
- Moreno, J. L., (1995), «La organización y la financiación de la educación superior en la OCDE: los modelos de mercado, burocrático y colegial», a Oroval, E.

- (ed.): *Planificación, evaluación y financiación de sistemas educativos*, Madrid, Civitas, pàg. 343-367.
- Musgrave, R. A. (1959), *The Theory of Public Finance*, Nova York: Mc Graw-Hill.
- Oroval, E. (1989), «La relación entre tasas y ayudas al estudio: la movilidad de los estudiantes», a Consejo de Universidades (ed.), *La financiación de la enseñanza superior*, Madrid: Ministerio de Educación y Ciencia, pàg. 259-268.
- Oroval, E., Calero, J. (1993), «Financiación de la expansión universitaria catalana en los últimos años», *Revista de Estudios Regionales*, vol. 36, maig-agost, pàg. 73-121.
- Oroval, E., Chéliz, D. (1997), «Aspectes econòmics del sistema públic d'ensenyament superior a Catalunya», *Nota d'Economia*, núm. 57, gener-abril, pàg. 77-100.
- Pérez Esparrells, C., Utrilla de la Hoz, A. (1997), «Hacia un modelo de reparto de los fondos públicos en las universidades de la Comunidad de Madrid», *VI Jornadas de la Asociación de la Economía de la Educación*, Vigo, pàg. 55-66.
- Puelles, M. (1991), *Educación e ideología en la España Contemporánea*, Barcelona: Labor.
- Roig, J. M. (1995), «Evaluación crítica del modelo de financiación de las Universidades públicas», a Oroval, E. (ed.), *Planificación, evaluación y financiación de sistemas educativos*, Madrid: Civitas, pàg. 335-341.
- Roig, J. M., Villarreal, E. (1995), «Financiación de las universidades públicas y ayudas financieras a los estudiantes», a *V Congreso Nacional de Economía. (4) Economía de la Educación*, Las Palmas de Gran Canaria, pàg. 235-245.
- Sánchez, J., Moreno, D. (1997), «Un análisis comparado de los modelos aplicados para la financiación de las Universidades Andaluzas y Valencianas», *Ponencia presentada al 1º Congreso de Ciencia Regional de Andalucía*, Jerez de la Frontera.
- Solé Perellada, F. (1996), «La financiación de las universidades», *La Vanguardia*, núm. 15, octubre.
- Terny, G. (1980), «Analyse économique des organisations publiques non-marchandes: Le financement public de l'enseignement supérieur est-il économiquement fondé?», a *Informes de la OCDE*, vol. 81, pàg. 1-26.
- Uriel, E., et al. (1997), *Las cuentas de la educación en España y sus comunidades autónomas: 1980-1992*, Madrid: Fundación Argentaria (Visor).
- Villarreal, E. (1996), «Eficacia del sistema universitario y mecanismos competitivos de financiación. La financiación como instrumento de planificación en un sistema descentralizado», a Grao, J., Ipiña, A. (ed.), *Economía de la educación. Temas de estudio e investigación*, Vitoria: Gobierno Vasco, pàg. 117-134.
- (1997), «Calidad e incentivos financieros en la financiación pública de la educación superior», a *IV Encuentros de Economía Pública*, Pamplona, febrer de 1997.
- Williams, G. (1994), «Reforms and Potential Reforms in Higher Education Finance», a IMHE (ed.), *Twelfth General Conference of IMHE Member Institutions: Changing Relationships between the State and Universities*, París: IMHE.

Annex I. Legislació

Transferències a les diferents comunitats autònomes de les competències en matèria de universitats.

Norma general: Llei orgànica 9/1992, de 23 de desembre, de transferències i competències a comunitats autònomes que van accedir a l'autonomia per la via de l'article 143 de la Constitució.

País Basc: Reial decret 1014/1985, de 25 de maig, sobre traspàs de funcions i serveis de l'Estat a la Comunitat Autònoma del País Basc.

Catalunya: Reial decret 305/1985, de 6 de febrer, sobre traspàs de serveis de l'Administració de l'Estat a la Comunitat Autònoma de Catalunya en matèria d'universitats.

Galícia: Reial decret 1754/1987, de 18 de desembre, sobre traspàs a la Comunitat Autònoma de Galícia dels serveis, institucions i mitjans personals, materials i prespostaris en matèria d'universitats.

Andalusia: Reial decret 1734/1986, de 13 de juny, sobre traspàs de serveis de l'Administració de l'Estat a la Junta d'Andalusia en matèria d'universitats.

Comunitat Valenciana: Reial decret 2633/1985, de 20 de novembre, sobre traspàs de serveis de l'Administració de l'Estat a la Comunitat Valenciana en matèria d'universitats.

Canàries: Reial decret 2802/1986, de 12 de desembre, de traspàs de funcions i serveis a la Comunitat Autònoma de Canàries en matèria d'universitats.

Astúries: Reial decret 848/1995, de 30 de maig, sobre traspàs de funcions i serveis de l'Administració de l'Estat al Principat d'Astúries.

Múrcia: Reial decret 948/1995, de 9 de juny, sobre traspàs de funcions i serveis de l'Administració de l'Estat a la Comunitat Autònoma de la Regió de Múrcia en matèria d'universitats.

Extremadura: Reial decret 634/1995, de 21 d'abril, sobre traspàs de funcions i serveis de l'Administració de l'Estat a la Comunitat Autònoma d'Extremadura en matèria d'universitats.

Castella i Lleó: Reial decret 907/1995, de 2 de juny, sobre traspàs de funcions i serveis de l'Administració de l'Estat a la Comunitat Autònoma de Castella i Lleó en matèria d'universitats.

Madrid: Reial decret 942/1995, de 9 de juny, sobre traspàs de funcions i serveis de l'Administració de l'Estat a la Comunitat Autònoma de Madrid en matèria d'universitats.

La Rioja: Reial decret 95/1996, de 26 de gener, sobre traspàs de funcions i serveis de l'Administració de l'Estat a la Comunitat Autònoma de La Rioja en matèria d'universitats.

Aragó: Reial decret 96/1996, de 26 de gener, sobre traspàs de funcions i serveis de l'Administració de l'Estat a la Comunitat Autònoma d'Aragó en matèria d'universitats.

Castella-la Manxa: Reial decret 324/1996, de 23 de febrer, sobre traspàs de funcions i serveis de l'Administració de l'Estat a la Comunitat Autònoma de Castella-la Manxa en matèria d'universitats.

Cantàbria: Reial decret 1382/1996, de 7 de juny, sobre traspàs de funcions i serveis de l'Administració de l'Estat en matèria d'universitats.

Illes Balears: Reial decret 2243/1996, de 18 d'octubre, sobre traspàs de funcions i serveis de l'Administració de l'Estat a la Comunitat Autònoma de les Illes Balears en matèria d'Universitat.

Annex II: Quadres

Relació de les universitats públiques per comunitats autònomes

Comunitat Autònoma d'Andalusia

UALM	U. d'Almeria
UCA	U. de Cadis
UCO	U. de Còrdova
UGR	U. de Granada
UHU	U. de Huelva
UJA	U. de Jaén
UMA	U. de Màlaga
USE	U. de Sevilla

Comunitat Autònoma d'Aragó

UZA	U. de Saragossa

Comunitat Autònoma d'Astúries

UOV	U. d'Oviedo

Comunitat Autònoma de les Illes Balears

UIB	U. de les Illes Balears

Comunitat Autònoma de Canàries

ULL	U. de La Laguna
UPGC	U. de Las Palmas de G. C.

Comunitat Autònoma de Cantàbria

UCN	U. de Cantàbria

Comunitat Autònoma de Castella-la Manxa

UCLM	U. de Castella-la Manxa

Comunitat Autònoma de Castella-Lleó

UBU	U. de Burgos
ULE	U. de Lleó
USA	U. de Salamanca
UVA	U. de Valladolid

Comunitat Autònoma de La Rioja

URI	U. de La Rioja

Comunitat Autònoma de Catalunya

UAB	U. Autònoma de Barcelona
UBA	U. de Barcelona
UdG	U. de Girona
UdL	U. de Lleida
UPC	U. Politècnica de Catalunya
UPF	U. Pompeu Fabra
URV	U. Rovira i Virgili

Comunitat Autònoma de València

UAL	U. d'Alacant
UJCS	U. Jaume I de Castelló
UPVA	U. Politècnica de València
UVEG	U. de València (Estudi General)

Comunitat Autònoma d'Extremadura

UEX	U. d'Extremadura

Comunitat Autònoma de Galícia

ULC	U. de La Corunya
USC	U. de Santiago de Compostel·la
UVI	U. de Vigo

Comunitat Autònoma de Madrid

UAH	U. d'Alcalà de Henares
UAM	U. Autònoma de Madrid
UCAR	U. Carles III de Madrid
UCM	U. Complutense de Madrid
UPM	U. Politècnica de Madrid

Comunitat Autònoma de Múrcia

UMU	U. de Múrcia

Comunitat Foral de Navarra

UPNA U. Pública de Navarra

Comunitat Autònoma del País Basc

UPV U. del País Basc

Altres abreviacions

IC	Ingressos corrents
EST	Estudiants
TCAE	Transferències corrents de l'Administració educativa
PPEG	Preus públics per ensenyaments de grau
TK	Transferències de capital
DC	Despeses corrents
DP	Despeses de personal
DCBS	Despeses corrents en béns i serveis
IR	Inversions reals
EB	Estalvi brut
NE	Nombre d'estudiants
IDF	Indicadors de desviació financers

Quadre 1. Despesa i ratio relatives a l'educació superior pública per comunitats autònomes

1987/1988	Milions de pessetes corrents			% d'aportació a la despesa total			% de despesa per comunitats			Pessetes per estudiants			% del PIB act		
	Despesa pública	Aportació l'ars	Total despesa	Despesa pública	Aportació l'ars	Total despesa	Despesa pública	Aportació l'ars	Total despesa	Despesa pública	Aportació l'ars	Total despesa	Despesa pública	Aportació l'ars	Total despesa
Espanya	235.138	51.853	286.991	81,93	18,07	100,00	100,00	100,00	100,00	267.185	58.920	326.105	0,51	0,11	0,62
Andalusia	37.544	8.101	45.645	82,25	17,75	100,00	15,97	15,62	15,90	280.909	60.613	341.521	0,66	0,14	0,80
Aragó	9.837	2.211	12.048	81,65	18,35	100,00	4,18	4,26	4,20	260.479	58.546	319.026	0,64	0,14	0,78
Astúries	7.202	1.779	8.981	80,19	19,81	100,00	3,06	3,43	3,13	219.513	54.223	273.736	0,62	0,15	0,77
Balears	2.378	416	2.794	85,11	14,89	100,00	1,01	0,80	0,97	309.233	54.096	363.329	0,21	0,04	0,24
Canàries	10.394	1.638	12.032	86,39	13,61	100,00	4,42	3,16	4,19	359.903	56.717	416.620	0,59	0,09	0,68
Cantàbria	3.703	552	4.255	87,03	12,97	100,00	1,57	1,06	1,48	394.987	58.880	453.867	0,64	0,09	0,73
Castella-la Manxa	2.924	538	3.462	84,46	15,54	100,00	1,24	1,04	1,21	347.104	63.865	410.969	0,19	0,03	0,22
Castella-Lleó	19.491	3.749	23.240	83,87	16,13	100,00	8,29	7,23	8,10	291.624	56.093	347.717	0,71	0,14	0,85
Catalunya	37.992	8.516	46.508	81,69	18,31	100,00	16,16	16,42	16,21	264.644	59.321	323.964	0,41	0,09	0,50
Com. Valenciana	20.642	4.743	25.385	81,32	18,68	100,00	8,78	9,15	8,85	252.709	58.066	310.775	0,43	0,10	0,53
Extremadura	4.375	918	5.293	82,66	17,34	100,00	1,86	1,77	1,84	286.754	60.169	346.923	0,54	0,11	0,66
Galícia	11.248	2.851	14.099	79,78	20,22	100,00	4,78	5,50	4,91	224.637	56.938	281.575	0,42	0,11	0,53
Madrid	49.642	11.854	61.496	80,72	19,28	100,00	21,11	22,86	21,43	254.343	60.735	315.078	0,66	0,16	0,82
Múrcia	6.447	1.309	7.756	83,12	16,88	100,00	2,74	2,52	2,70	266.405	54.091	320.496	0,64	0,13	0,77
Navarra	1	1	1												
País Basc	11.319	2.678	13.997	80,87	19,13	100,00	4,81	5,16	4,88	253.346	59.840	313.286	0,41	0,10	0,51

Fons: Dades de despesa i deflactors, Uriel, E., *et al.* (1997).
Producte Interior Brut a cost dels factors per FIES.

Quadre 2. Despesa i *ratio* relatives a la despesa de l'educació superior per comunitats autònomes

1991/1992	Millions de pessetes corrents			% d'aportació a la despesa total			% de despesa per comunitats			Pesetes per estudiant			% del PIB act		
	Despesa pública	Aportació l·lars	Total despesa	Despesa pública	Aportació l·lars	Total despesa	Despesa pública	Aportació l·lars	Total despesa	Despesa pública	Aportació l·lars	Total despesa	Despesa pública	Aportació l·lars	Total despesa
Espanya	443.688	76.752	520.440	85,25	14,75	100,00	100,00	100,00	100,00	432.213	74.767	506.980	0,76	0,13	0,89
Andalusia	68.979	12.865	81.844	84,28	15,72	100,00	15,55	16,76	15,73	395.576	73.777	469.354	0,91	0,17	1,08
Aragó	14.659	3.067	17.726	82,70	17,30	100,00	3,30	4,00	3,41	370.523	77.522	448.045	0,76	0,16	0,92
Astúries	11.492	2.501	13.993	82,13	17,87	100,00	2,59	3,26	2,69	328.137	71.412	399.549	0,81	0,18	0,98
Balears	4.075	695	4.770	85,43	14,57	100,00	0,92	0,91	0,92	397.910	67.864	465.775	0,26	0,04	0,31
Canàries	24.727	2.600	27.327	90,49	9,51	100,00	5,57	3,39	5,25	679.537	71.452	750.989	1,12	0,12	1,24
Canàbria	5.885	911	6.796	86,60	13,40	100,00	1,33	1,19	1,31	520.750	80.612	601.363	0,82	0,13	0,94
Castella-la Manxa	6.988	1.288	8.276	84,44	15,56	100,00	1,57	1,68	1,59	375.578	69.225	444.803	0,34	0,06	0,40
Castella-Lleó	33.649	5.808	39.457	85,28	14,72	100,00	7,58	7,57	7,58	429.361	74.110	503.471	1,02	0,18	1,19
Catalunya	81.532	11.491	93.023	87,65	12,35	100,00	18,38	14,97	17,87	530.963	74.833	605.796	0,71	0,10	0,81
Com. Valenciana	38.942	7.560	46.502	83,74	16,26	100,00	8,78	9,85	8,94	377.865	73.357	451.222	0,67	0,13	0,80
Extremadura	7.640	1.352	8.992	84,96	15,04	100,00	1,72	1,76	1,73	427.556	75.662	503.218	0,70	0,12	0,83
Galícia	23.691	4.597	28.288	83,75	16,25	100,00	5,34	5,99	5,44	379.317	73.603	452.920	0,71	0,14	0,85
Madrid	82.357	15.832	98.189	83,88	16,12	100,00	18,56	20,63	18,87	410.289	78.873	489.162	0,85	0,16	1,01
Múrcia	10.287	1.875	12.162	84,58	15,42	100,00	2,32	2,44	2,34	377.007	68.717	445.723	0,79	0,14	0,94
Navarra	6.660	158	6.818	97,68	2,32	100,00	1,50	0,21	1,31	1.070.395	25.394	1.095.789	0,74	0,02	0,76
País Basc	22.481	3.795	26.276	85,56	14,44	100,00	5,07	4,94	5,05	436.473	73.681	510.154	0,65	0,11	0,76

Fons: Dades de despesa i deflactors, Uriel, E., *et al.* (1997).

Producte Interior Brut a cost dels factors per FIES.

Quadre 3. Nombre de becaris, import de les beques i estudiants d'universitats públiques per comunitats autònomes (període 1994-1996)

Comunitats autònomes	Total beques distribuïdes (becaris)				Total import de beques distribuïdes (milions de pres.)				Estudiants matriculats			
	1992-93	1993-94	1994-95	1995-96	1992-93	1993-94	1994-95	1995-96	1992-93	1993-94	1994-95	1995-96
Andalusia	47.228	53.880	59.035	67.575	10.472,51	12.289,42	14.509,90	16.750,40	200.217	225.046	233.496	242.975
Aragó	7.232	8.372	8.678	8.723	1.381,56	1.739,51	1.846,82	1.926,24	39.859	39.249	42.824	44.189
Astúries	6.735	7.702	8.556	8.997	1.107,00	1.291,66	1.486,87	1.671,63	36.997	38.882	40.932	38.668
Balears	1.774	2.060	1.922	1.832	302,57	356,02	369,39	348,32	11.911	12.782	14.040	14.845
Canàries	7.772	8.239	8.384	8.695	1.732,08	1.908,33	1.974,23	2.128,43	39.754	42.001	44.136	46.172
Cantàbria	2.247	2.777	3.024	3.119	377,54	461,00	543,59	585,53	13.077	13.377	12.940	13.834
Castella-La Manxa	5.379	6.234	6.939	7.307	1.269,87	1.512,97	1.778,66	2.015,60	21.053	23.227	26.149	28.542
Castella-Lleó	16.373	18.522	19.472	20.701	3.747,04	4.378,35	4.737,69	5.354,59	84.157	88.897	92.630	95.190
Caralunya	22.057	27.087	29.806	31.278	3.505,70	4.510,36	5.251,59	6.070,15	169.317	175.258	184.278	187.974
Comunitat Valenciana	21.330	25.330	27.952	30.294	4.435,67	5.373,21	5.974,43	6.679,79	115.941	124.453	130.357	133.955
Extremadura	5.700	6.305	6.829	7.204	1.797,99	2.064,07	2.271,92	2.412,19	20.591	23.033	22.198	23.822
Galícia	15.071	16.838	18.215	18.985	3.701,50	4.410,41	4.934,59	5.240,82	73.717	78.334	86.519	91.553
Madrid	32.732	37.920	39.666	40.372	5.353,92	6.116,32	6.409,89	6.660,63	230.284	232.726	233.381	238.204
Múrcia	4.959	5.490	6.391	6.462	815,20	960,41	1.218,90	1.302,12	28.491	30.252	33.381	34.923
Navarra	1.696	2.227	2.495	2.671	304,33	462,98	521,95	605,08	6.587	7.985	9.025	9.536
La Rioja	854	1.035	1.284	1.315	138,50	174,15	237,40	266,04	4.254	4.818	5.364	6.257
Espanya* (Com. autònomes)	199.199	230.018	248.648	265.530	40.442,98	48.009,17	54.067,83	60.017,56	1.096.207	1.160.420	1.211.650	1.250.639

Fontr: Consell d'Universitats (1992-1996).

*Sense el País Basc.

Quadre 4. *Ratio relativa a becaris, recursos destinats per les beques i estudiants de les universitats públiques per comunitats autònomes (període 1992-1996)*

Comunitats autònomes	Becaris (Comunitat autònoma/Espanya)		Increment percentual entre		Import beques (Comunitat autònoma/Espanya)		Increment percentual entre		Estudiants (Comunitat autònoma/Espanya)		Increment percentual entre		
	1992-93	1993-94	1994-95	1995-96	1992 i 1996	1992-93	1993-94	1994-95	1995-96	1992-93	1993-94	1994-95	1995-96
Andalusia	23,74	23,42	23,74	25,45	7,20	25,89	25,60	26,84	27,91	18,26	19,39	19,27	19,43
Aragó	3,63	3,64	3,49	3,29	-9,51	3,42	3,62	3,42	3,21	3,64	3,39	3,53	3,53
Astúries	3,38	3,35	3,44	3,39	0,22	2,74	2,69	2,75	2,79	3,38	3,35	3,38	3,09
Balears	0,89	0,90	0,77	0,69	-22,53	0,75	0,74	0,68	0,58	1,09	1,10	1,16	1,19
Canàries	3,90	3,58	3,37	3,27	-16,07	4,28	3,97	3,65	3,55	3,63	3,62	3,64	3,69
Cantàbria	1,13	1,21	1,22	1,17	4,13	0,93	0,96	1,01	0,98	1,19	1,15	1,07	1,11
Castella-la Manxa	2,70	2,71	2,79	2,75	1,91	3,14	3,15	3,29	3,36	1,92	2,00	2,16	2,28
Castella-Lleó	8,22	8,05	7,83	7,80	-5,15	9,27	9,12	8,76	8,92	7,68	7,66	7,64	7,61
Catalunya	11,07	11,78	11,99	11,78	6,38	8,67	9,39	9,71	10,11	15,45	15,10	15,21	15,03
Comunitat Valenciana	10,71	11,14	11,24	11,41	6,55	10,97	11,19	11,05	11,13	10,58	10,72	10,76	10,71
Extremadura	2,86	2,74	2,75	2,71	-5,19	4,45	4,30	4,20	4,02	1,88	1,98	1,83	1,90
Galícia	7,57	7,32	7,33	7,15	-5,50	9,15	9,19	9,13	8,73	6,72	6,75	7,14	7,32
Madrid	16,43	16,49	15,95	15,20	-7,47	13,24	12,74	11,86	11,10	21,01	20,06	19,26	19,05
Múrcia	2,49	2,39	2,57	2,43	-2,24	2,02	2,00	2,25	2,17	2,60	2,61	2,76	2,79
Navarra	0,85	0,97	1,00	1,01	18,15	0,75	0,96	0,97	1,01	0,60	0,69	0,74	0,76
La Rioja	0,43	0,45	0,52	0,50	15,52	0,34	0,36	0,44	0,44	0,39	0,42	0,44	0,50
Espanya* (Com. autònomes)	100,00	100,00	100,00	100,00		100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00

Font: Consell d'Universitats (1992-1996).

*Sense el País Basc.

Quadre 5. *Ratio de becaris per estudiants i percentatges sobre la mitjana espanyola* per comunitats autònomes (període 1992-1996)*

Comunitats autònomes	Becaris/estudiants				Ratio de becaris/estudiants respecte a la mitjana*			
	1992-93	1993-94	1994-95	1995-96	1992-93	1993-94	1994-95	1995-96
Andalusia	23,62	23,94	25,28	27,81	129,97	120,78	123,20	130,99
Aragó	18,14	21,28	20,26	19,74	99,85	107,34	98,75	92,98
Astúries	18,20	19,81	20,90	23,27	100,18	99,93	101,86	109,59
Balears	14,89	16,12	13,69	12,34	81,96	81,31	66,71	58,13
Canàries	19,55	19,62	19,00	18,83	107,59	98,96	92,57	88,70
Cantàbria	17,18	20,76	23,37	22,55	94,56	104,73	113,88	106,19
Castella-la Manxa	25,55	26,84	26,54	25,60	140,60	135,40	129,31	120,58
Castella-Lleó	19,46	20,84	21,02	21,75	107,06	105,11	102,44	102,43
Catalunya	13,03	15,46	16,17	16,64	71,69	77,97	78,82	78,37
Com. Valenciana	18,40	20,35	21,44	22,62	101,24	102,68	104,49	106,52
Extremadura	27,68	27,37	30,76	30,24	152,34	138,10	149,91	142,43
Galícia	20,44	21,50	21,05	20,74	112,51	108,44	102,59	97,67
Madrid	14,21	16,29	17,00	16,95	78,22	82,20	82,82	79,83
Múrcia	17,41	18,15	19,15	18,50	95,78	91,55	93,30	87,15
Navarra	25,75	27,89	27,65	28,01	141,69	140,70	134,71	131,92
La Rioja	20,08	21,48	23,94	21,02	110,48	108,37	116,65	98,99
Espanya* (Com. autònomes)	18,17	19,82	20,52	21,23				

Font: Consell d'Universitats (1992-1996).

*Sense el País Basc.

Quadre 6. Estructura i procedència dels recursos pressupostaris liquidats de les universitats públiques espanyoles. Any 1994 (milions de pes.)

Signa	Universitat Descripció	Ingressos corrents					Altres ingressos			Total Ingressos	Recursos no financers	
		Cap. 3	Cap. 4	Cap. 5	Subtotal IC	Cap. 7	Cap. 8	Cap. 9	Rec. propis		Rec. aliens	Rec. totals
UPC	U. Politècnica de Catalunya	5.722,57	12.623,33	133,70	18.479,60	2.744,50	4.330,69	1.500,00	27.054,79	5.856,27	15.367,83	21.224,10
UPVA	U. Politècnica de València	4.152,24	7.906,19	155,57	12.213,99	2.409,86		53,01	14.676,86	4.307,80	10.316,05	14.623,85
UPM	U. Politècnica de Madrid	6.004,15	15.467,17	364,73	21.836,05	2.220,00	5.178,85		29.234,90	6.368,88	17.687,16	24.056,05
POL.	Politécniques	15.878,97	35.996,68	694,00	52.529,64	7.374,36	9.509,55	1.553,01	70.966,56	16.532,96	43.371,04	59.904,00
UAB	U. Autònoma de Barcelona	4.259,96	11.905,63	50,58	16.216,17	5.177,15	2.612,21	1.550,00	25.555,54	4.310,54	17.082,78	21.393,33
UBA	U. de Barcelona	7.086,44	21.732,38	490,09	29.268,91	5.426,51	11.600,53		46.295,95	7.536,53	27.158,89	34.695,42
UdG	U. de Girona	1.040,57	2.724,85	41,08	3.806,50	338,41	562,55		4.707,46	1.081,65	3.063,26	4.144,91
UdL	U. de Lleida	682,99	2.713,14	32,48	3.428,61	665,23			4.093,84	715,47	3.378,37	4.093,84
UPF	U. Pompeu Fabra	492,32	3.830,52	37,97	4.360,81	2.977,25	0,29		7.338,35	530,29	6.807,77	7.338,06
URV	U. Rovira i Virgili	960,49	3.464,42	33,27	4.458,18	447,18	20,40		4.925,76	993,76	3.911,60	4.905,36
CAT.	Catalunya*	14.522,77	46.370,94	645,47	61.539,18	15.031,73	14.795,68	1.550,00	92.916,90	15.168,24	61.402,67	76.570,92
UAL	U. d'Alacant	1.987,98	5.077,46	56,54	7.121,98	2.437,66	827,13		10.386,77	2.044,52	7.515,12	9.559,64
UJCS	U. Jaume I de Castelló	501,41	2.505,53	20,37	3.027,31	341,45			3.368,76	521,78	2.846,99	3.368,76
UVEG	U. de València (Estudi General)	6.301,17	14.007,38	194,03	20.462,58	2.436,75			22.899,32	6.455,20	16.444,12	22.899,32
VAL.	Comunitat Valenciana*	8.790,55	21.590,37	230,94	30.611,86	5.215,85	827,13		36.654,85	9.021,49	26.806,22	35.827,72
UAH	U. d'Alcalá de Henares	1.377,23	5.083,34	31,50	6.492,07	1.583,32	84,5		8.083,84	1.408,74	6.666,66	8.075,39
UAM	U. Autònoma de Madrid	3.094,34	9.183,69	110,54	12.388,57	2.339,84	1.659,66		16.388,17	3.204,87	11.523,63	14.728,50
UCAR	U. Carles III de Madrid	744,09	3.122,40	94,10	3.960,58	1.493,22			5.453,81	838,19	4.615,62	5.453,81
UCM	U. Complutense de Madrid	11.469,98	25.574,54	633,26	37.677,79	3.293,75	5.456,52	5,33	46.433,38	12.103,24	28.868,29	40.971,53
MAD.	Madrid*	16.685,65	42.963,97	869,40	60.519,01	8.710,23	7.124,63	5,33	76.359,20	17.555,04	51.674,19	69.229,24
RES.	Total Catalunya-València-Madrid*	39.098,97	110.925,28	1.745,81	152.670,06	28.957,81	22.747,75	1.553,33	205.930,95	41.744,78	139.883,09	181.627,87
TOT.	Total Catalunya-València-Madrid	55.877,94	146.921,96	2.399,81	205.199,70	36.332,17	32.257,30	3.108,34	276.897,51	58.277,74	183.254,13	241.531,87

Font: Pressupostos liquidats de 1994 de les universitats públiques espanyoles.

*Sense comptabilitzar les universitats polítèniques.

Quadre 7. Estructura dels estats pressupostaris de despeses concretes de les universitats públiques espanyoles.
Any 1994 (milions de pes.)

Universitat		Despeses corrents						Altres despeses				Total despeses
Sigla	Descripció	Cap. 1	Cap. 2	Cap. 3	Cap. 4	Subtotal DC	Cap. 6	Cap. 7	Cap. 8	Cap. 9		
UPC	U. Politècnica de Catalunya	11.063,73	2.961,61	969,97	355,22	15.350,53	6.322,74		0,45	708,12	22.381,83	
UPVA	U. Politècnica de València	7.483,62	1.779,83	20,52	104,85	9.388,82	4.504,61		0,49		13.893,91	
UPM	U. Politècnica de Madrid	17.485,07	3.034,62		138,71	20.658,40	4.340,91				24.999,32	
POL.	Politécniques	36.032,42	7.776,06	990,49	598,77	45.397,75	15.168,25		0,94	708,12	62.275,06	
UAB	U. Autònoma de Barcelona	11.682,23	2.747,47	551,56	187,69	15.168,95	4.532,85	77,46	53,40	1.018,96	20.851,62	
UBA	U. de Barcelona	19.053,59	5.750,73	1.025,20	557,78	26.387,30	6.189,92			379,10	32.956,32	
UdG	U. de Girona	2.615,57	799,79		47,57	3.462,93	602,09	0,82			4.065,84	
UdL	U. de Lleida	2.464,78	533,99	0,29	144,77	3.163,83	466,41				3.630,24	
UPF	U. Pompeu Fabra	3.160,96	909,38	203,24	27,30	4.300,88	3.669,28		3,47	4,18	7.977,81	
URV	U. Rovira i Virgili	2.958,60	832,57		31,86	3.823,03	598,65				4.421,68	
CAT.	Catalunya*	41.935,73	11.593,93	1.780,29	996,97	56.306,93	16.059,19	78,28	56,87	1.402,24	73.903,51	
UAL	U. d'Alacant	5.419,42	1.579,69			6.999,11	2.650,48		1,00		9.650,59	
UJCS	U. Jaume I de Castelló	2.195,71	469,16	11,23	39,21	2.715,31	378,84				3.094,15	
UVEG	U. de València (Estudi General)	13.679,09	2.898,33	64,86	71,08	16.713,35	3.780,34	24,65	0,30		20.518,65	
VAL.	Comunitat Valenciana*	21.294,22	4.947,18	70,08	110,29	26.427,77	6.809,67	24,65	1,30		33.263,39	
UAH	U. d'Alcalá de Henares	4.707,54	1.609,38		129,88	6.446,80	1.557,19	1,18	11,86		8.017,03	
UAM	U. Autònoma de Madrid	10.192,18	2.153,06		372,38	12.717,62	2.459,36	107,02	59,87		15.343,87	
UCAR	U. Carlos III de Madrid	2.246,02	1.068,50	0,26	90,61	3.405,39	2.218,45		1,20		5.625,04	
UCM	U. Complutense de Madrid	29.377,70	6.988,42	0,38	488,44	36.854,94	4.793,80	282,95	229,15		42.160,85	
MAD.	Madrid*	46.523,44	11.819,35	0,64	1.081,31	59.424,74	11.028,80	391,16	302,08		71.146,79	
RES.	Total Catalunya-València-Madrid*	109.753,39	28.360,47	1.857,01	2.188,57	142.159,44	33.897,67	494,09	360,25	1.402,24	178.313,68	
TOT.	Total Catalunya-València-Madrid	145.785,81	36.136,53	2.847,50	2.787,35	187.557,19	49.065,92	494,09	361,18	2.110,36	239.588,74	

Font: Pressupostos liquidats de 1994 de les universitats públiques espanyoles.
*Sense comptabilitzar les universitats polítècniques.

Quadre 8. Indicadors financers per estudiant matriculat en centres oficials de les universitats públiques espanyoles. Any 1994 (milions de ptes.)

Sigla	Universitat Descripció	D'entrada				De sortida				AB/núm. est. (9)
		IC/núm. est. (1)	ITCAE/núm. est. (2)	IPPEG/núm. est. (3)	ITK/núm. est. (4)	DC/núm. est. (5)	GP/núm. est. (6)	DCBS/núm. est. (7)	IR/núm. est. (8)	
UPC	U. Politècnica de Catalunya	607.842	408.035	99.519	90.274	504.918	363.915	97.415	207.971	102.923
UPVA	U. Politècnica de València	450.136	288.967	86.193	88.813	346.017	275.802	65.594	166.013	104.119
UPM	U. Politècnica de Madrid	448.167	315.679	100.275	45.564	423.997	358.867	62.283	89.094	24.170
POL.	Politécniques	494.355	335.282	96.463	69.400	427.237	339.100	73.180	142.748	67.118
UAB	U. Autònoma de Barcelona	524.710	378.768	101.208	167.518	490.825	378.005	88.900	146.670	33.885
UBA	U. de Barcelona	441.528	336.153		81.860	398.059	287.428	86.751	93.376	43.470
UdG	U. de Girona	467.687	329.373	92.200	41.579	425.474	321.362	98.266	73.976	42.213
UdL	U. de Lleida	468.325	321.705		90.866	432.159	336.673	75.672	63.709	17.386
UPF	U. Pompeu Fabra	1.265.103	1.097.227		863.722	1.247.717	917.018	263.818	1.064.485	17.386
URV	U. Rovira i Virgili	502.160	379.275		50.369	430.618	333.251	93.779	67.431	71.542
CAT.	Catalunya*	492.392	364.153		120.273	450.528	335.540	92.766	128.494	41.865
UAL	U. d'Alacant	279.879	211.602	81.762	101.956	292.740	226.669	66.071	110.857	5.139
UJCS	U. Jaume I de Castelló	436.400	338.074	59.927	49.222	391.424	316.522	67.632	54.611	44.976
UVEG	U. de València (Estudi General)	337.521	226.257	97.149	40.193	275.680	225.631	47.807	62.355	61.842
VAL.	Comunitat Valenciana*	334.658	230.907	85.490	57.021	288.917	232.795	54.084	74.445	45.742
UAH	U. d'Alcalá de Henares	374.528	258.283		91.342	371.916	271.579	92.845	89.834	2.612
UAM	U. Autònoma de Madrid	390.425	276.447		73.743	400.795	321.206	67.854	77.506	-10.370
UCAR	U. Carlos III de Madrid	565.717	372.414		213.287	486.414	320.814	152.621	316.877	79.303
UCM	U. Complutense de Madrid	301.748	199.882	80.431	26.378	295.158	235.276	55.968	38.392	6.590
MAD.	Madrid*	334.487	225.581		48.141	328.439	257.134	65.325	60.956	6.048
RES.	Total Catalunya-València-Madrid*	384.189	270.389		72.871	357.739	276.190	71.368	85.302	26.450
TOT.	Total Catalunya-València-Madrid	407.432	284.080		72.139	372.402	289.463	71.750	97.422	35.030

Font: Presupostos liquidats de 1994 de les universitats públiques espanyoles.

*Sense comptabilitzar les universitats polítèniques.

Quadre 9. Índexs de desviació dels indicadors financers d'ingrés per estudiant matriculat en centres oficials de les universitats públiques espanyoles. Any 1994 (en percentatges)

Universitats per comunitats autònomes		ICINE		TCAEINE		TKNE		IDF major de 99,99
Sigla	Universitat	M. nacional	M. regional	M. nacional	M. regional	M. nacional	M. regional	
UALM	U. d'Almeria	93,23	97,09	90,97	91,74	97,43	160,03	0
UCA	U. de Cadis	103,59	107,88	109,68	110,61	51,13	83,99	2
UCO	U. de Còrdova	159,43	166,03	170,77	172,22	247,38	406,31	3
UGR	U. de Granada	94,20	98,10	99,86	100,70	50,01	82,15	0
UHU	U. de Huelva	89,63	93,34	92,08	92,86	95,52	156,89	0
UJA	U. de Jaén	80,98	84,33	82,41	83,11	41,59	68,31	0
UMA	U. de Màlaga	78,24	81,48	77,25	77,91	39,19	64,37	0
USE	U. de Sevilla	94,35	98,26	95,72	96,53	36,24	59,53	0
AND.	Andalusia	96,03	100,00	99,16	100,00	60,88	100,00	0
UZA	U. de Saragossa	90,09	100,00	83,71	100,00	152,27	100,00	1
ARA	Aragó	90,09	100,00	83,71	100,00	152,27	100,00	0
UOV	U. d'Oviedo	87,92	100,00	80,48	100,00	68,67	100,00	0
AST.	Astúries	87,92	100,00	80,48	100,00	68,67	100,00	0
UIB	U. de les Illes Balears	81,60	100,00	83,89	100,00	86,83	100,00	0
BAL.	Balears	81,60	100,00	83,89	100,00	86,83	100,00	0
ULL.	U. de La Laguna	129,55	104,86	158,30	107,57	53,11	29,06	2
UPGC	U. de Las Palmas de G. C.	117,04	94,73	135,08	97,79	323,26	176,91	3
CAN.	Canàries	123,55	100,00	147,16	100,00	182,73	100,00	3
UCN	U. de Cantàbria	114,71	100,00	107,60	100,00	142,78	100,00	3
CNT.	Cantàbria	114,71	100,00	107,60	100,00	142,78	100,00	3
UCLM	U. de Castella-la Manxa	86,11	100,00	87,20	100,00	43,55	100,00	0
CLM.	Castella-la Manxa	86,11	100,00	87,20	100,00	43,55	100,00	0
UBU	U. de Burgos	97,61	103,66	96,84	109,36	149,67	187,00	1
ULE	U. de Lleó	103,80	110,24	96,55	109,03	55,05	68,78	1
USA	U. de Salamanca	86,24	91,59	80,39	90,78	77,49	96,81	0
UVA	U. de Valladolid	94,16	100,00	88,55	100,00	80,04	100,00	0
CLE.	Castella i Lleó	94,16	100,00	88,55	100,00	80,04	100,00	0
UAB	U. Autònoma de Barcelona	134,36	101,89	137,57	101,62	274,19	146,43	3
UBA	U. de Barcelona	113,06	85,74	118,46	87,50	133,99	71,55	3

UdG	U. de Girona	119,76	90,82	119,63	88,37	68,06	36,34	2
UdL	U. de Lleida	119,92	90,94	116,85	86,31	148,73	79,43	3
UPC	U. Politècnica de Catalunya	155,65	118,03	148,20	109,47	147,76	78,91	3
UPF	U. Pompeu Fabra	323,95	245,66	398,53	294,37	1.413,72	754,98	3
URV	U. Rovira i Virgili	128,59	97,51	137,76	101,75	82,44	44,03	2
CAT.	Catalunya	131,87	100,00	135,38	100,00	187,25	100,00	
UAL	U. d'Alacant	76,28	82,50	76,86	86,65	166,88	158,58	1
UJCS	U. Jaume I de Castelló	111,75	120,86	122,79	138,45	80,57	76,56	2
UPVA	U. Politècnica de València	115,26	124,66	104,96	118,34	145,37	138,14	3
UVEG	U. de València (Estudi General)	86,43	93,48	82,18	92,66	65,79	62,51	0
VAL.	Comunitat Valenciana	82,46	100,00	88,69	100,00	105,24	100,00	
UEX	U. d'Extremadura	96,08	100,00	90,65	100,00	67,06	100,00	0
EXT.	Extremadura	96,08	100,00	90,65	100,00	67,06	100,00	
UJC	U. de la Corunya	77,98	83,64	78,89	81,78	34,83	54,34	0
USC	U. de Santiago de Compostela	102,25	109,67	104,72	108,55	78,86	123,03	2
UVI	U. de Vigo	92,92	99,66	100,23	103,91	68,48	106,70	1
GAL.	Gàlícia	93,24	100,00	96,46	100,00	64,10	100,00	
UAH	U. d'Alcala de Henares	95,90	104,44	93,81	105,55	149,51	191,92	1
UAM	U. Autònoma de Madrid	99,97	108,87	100,41	112,98	120,70	154,94	2
UCAR	U. Carlos III de Madrid	144,86	157,75	135,27	152,19	349,10	448,14	3
UCM	U. Complutense de Madrid	77,27	84,15	72,60	81,69	43,18	55,42	0
UPM	U. Politècnica de Madrid	114,76	124,98	114,66	129,01	74,58	95,73	
MAD.	Madrid	91,83	100,00	88,88	100,00	77,90	100,00	0
UMU	U. de Múrcia	82,93	100,00	79,90	100,00	37,43	100,00	0
MUR.	Múrcia	82,93	100,00	79,90	100,00	37,43	100,00	
UPNA	U. Pública de Navarra	118,02	100,00	117,84	100,00	74,47	100,00	2
NAV.	Navarra	118,02	100,00	117,84	100,00	74,47	100,00	
UPV	U. del País Basc	106,34	100,00	104,73	100,00	150,15	100,00	3
PVA.	País Basc	106,34	100,00	104,73	100,00	150,15	100,00	
URI	U. de La Rioja	98,50	100,00	110,65	100,00	89,94	100,00	1
RIO.	La Rioja	98,50	100,00	110,65	100,00	89,94	100,00	
ESP	U. públiques d'Espanya	100,00		100,00		100,00		
ESP	U. públiques d'Espanya	390.523,72		275.319,94		61.095,72		

Font: Pressupostos liquidats de les universitats públiques espanyoles. Any 1994.

Quadre 10. Índexs de desviació dels indicadors financers de despesa per estudiant matriculat en centres oficials de les universitats públiques espanyoles. Any 1994 (en percentatges)

Universitat per com. autònomes		DCNE		DP/NE		DCBS/NE		IR/NE		IDF major de 99,99
Sigla	Universitat	M. nacional	M. regional	M. nacional	M. regional	M. nacional	M. regional	M. nacional	M. regional	
UALM	U. d'Almeria	77,70	81,14	80,17	82,32	74,83	83,10	84,99	120,63	0
UCA	U. de Cadis	110,93	115,85	115,90	119,00	96,65	107,32	76,63	108,76	2
UCO	U. de Còrdova	165,17	172,49	163,15	167,51	179,45	199,27	168,06	238,53	4
UGR	U. de Granada	92,47	96,57	94,74	97,27	82,76	91,90	53,08	75,34	0
UHU	U. de Huelva	93,59	97,74	87,84	90,19	124,13	137,84	71,75	101,84	1
UJA	U. de Jaen	76,32	79,70	79,26	81,38	71,96	79,90	59,57	84,55	0
UMA	U. de Màlaga	81,28	84,88	80,56	82,71	89,04	98,88	100,12	142,11	1
USE	U. de Sevilla	92,64	96,75	95,49	98,05	76,00	84,39	48,02	68,15	0
AND.	Andalusia	95,76	100,00	97,40	100,00	90,05	100,00	70,45	100,00	0
UZA	U. de Saragossa	96,03	100,00	99,95	100,00	91,99	100,00	65,41	100,00	0
ARA.	Aragó	96,03	100,00	99,95	100,00	91,99	100,00	65,41	100,00	0
UOV	U. d'Oviedo	89,41	100,00	85,67	100,00	99,70	100,00	71,75	100,00	0
AST.	Astúries	89,41	100,00	85,67	100,00	99,70	100,00	71,75	100,00	0
UIB	U. de les Illes Balears	97,01	100,00	86,55	100,00	129,01	100,00	228,32	100,00	2
BAL.	Balears	97,01	100,00	86,55	100,00	129,01	100,00	228,32	100,00	2
ULL	U. de La Laguna	141,13	105,29	147,84	109,07	123,55	93,84	157,38	75,32	4
UPGC	U. de Les Palmes de G. C.	126,34	94,26	122,22	90,17	140,46	106,68	264,84	126,75	4
CAN.	Canàries	134,03	100,00	135,55	100,00	131,66	100,00	208,94	100,00	4
UCN	U. de Cantàbria	111,74	100,00	115,77	100,00	98,32	100,00	125,74	100,00	3
CNT.	Cantàbria	111,74	100,00	115,77	100,00	98,32	100,00	125,74	100,00	3
UCLM	U. de Castella-la Manxa	85,94	100,00	87,64	100,00	81,40	100,00	65,82	100,00	0
CLM.	Castella-la Manxa	85,94	100,00	87,64	100,00	81,40	100,00	65,82	100,00	0
UBU	U. de Burgos									
ULE	U. de Lleó	104,25	106,50	98,48	100,16	131,78	142,47	75,79	103,91	2
USA	U. de Salamanca	112,57	114,99	109,37	111,22	108,15	116,92	54,36	74,53	3
UVA	U. de Valladolid	85,50	87,35	90,38	91,91	69,73	75,39	85,41	117,10	0
CLE.	Castella i Lleó	97,89	100,00	98,33	100,00	92,49	100,00	72,94	100,00	0
UAB	U. Autònoma de Barcelona	135,57	106,43	132,38	110,82	133,31	94,90	168,91	101,82	4
UBA	U. de Barcelona	109,94	86,32	100,66	84,27	130,08	92,61	107,54	64,82	4

UdG	U. de Girona	117,52	92,26	112,55	94,22	147,35	104,90	85,19	51,36	3
UdL	U. de Lleida	119,36	93,71	117,91	98,70	113,47	80,78	73,37	44,23	3
UPC	U. Politècnica de Catalunya	139,46	109,49	127,45	106,69	146,07	103,99	239,51	144,38	4
UPF	U. Pompeu Fabra	344,62	270,55	321,15	268,85	395,59	281,63	1.225,89	739,00	4
URV	U. Rovira i Virgili	118,94	93,38	116,71	97,70	140,62	100,11	77,66	46,81	3
CAT.	Catalunya	127,38	100,00	119,46	100,00	140,47	100,00	165,89	100,00	
UAL	U. d'Alacant	80,85	96,94	79,38	93,42	99,07	116,49	127,67	116,21	1
UJCS	U. Jaume I de Castelló	108,11	129,62	110,85	130,45	101,41	119,24	62,89	57,25	3
UPVA	U. Politècnica de València	95,57	114,58	96,59	113,67	98,36	115,65	191,19	174,03	1
UVEG	U. de València (Estudi General)	76,14	91,29	79,02	92,99	71,69	84,29	71,81	65,37	0
VAL.	Comunitat Valenciana	83,41	100,00	84,97	100,00	85,05	100,00	109,86	100,00	
UEX	U. d'Extremadura	96,17	100,00	103,99	100,00	72,00	100,00	130,59	100,00	2
EXT.	Extremadura	96,17	100,00	103,99	100,00	72,00	100,00	130,59	100,00	
ULC	U. de la Corunya	66,61	78,64	67,46	77,57	68,10	88,37	64,88	75,16	0
USC	U. de Santiago de Compostela	99,29	117,22	101,26	116,43	89,11	115,63	99,81	115,63	1
UVI	U. de Vigo	76,75	90,61	81,19	93,35	63,77	82,75	84,26	97,61	0
GAL.	Galícia	84,71	100,00	86,97	100,00	77,06	100,00	86,32	100,00	
UAH	U. d'Alcalá de Henares	102,72	106,65	95,11	97,44	139,22	143,55	103,46	134,23	3
UAM	U. Autònoma de Madrid	110,70	114,94	112,49	115,24	101,75	104,91	89,26	115,81	3
UCAR	U. Carlos III de Madrid	134,35	139,49	112,35	115,10	228,85	235,96	364,92	473,48	4
UCM	U. Complutense de Madrid	81,52	84,64	82,40	84,41	83,92	86,53	44,21	57,37	0
UPM	U. Politècnica de Madrid	117,11	121,59	125,68	128,76	93,39	96,29	102,60	133,12	3
MAD.	Madrid	96,31	100,00	97,61	100,00	96,99	100,00	77,07	100,00	
UMU	U. de Múrcia	81,73	100,00	89,89	100,00	55,50	100,00	87,41	100,00	0
MUR.	Múrcia	81,73	100,00	89,89	100,00	55,50	100,00	87,41	100,00	
UPNA	U. Pública de Navarra	114,53	100,00	100,54	100,00	173,08	100,00	96,37	100,00	3
NAV.	Navarra	114,53	100,00	100,54	100,00	173,08	100,00	96,37	100,00	
UPV	U. del País Basc	112,66	100,00	109,88	100,00	121,43	100,00	98,09	100,00	3
PVA.	País Basc	112,66	100,00	109,88	100,00	121,43	100,00	98,09	100,00	
URI	U. de La Rioja	87,60	100,00	93,12	100,00	65,27	100,00	118,61	100,00	1
RIO.	La Rioja	87,60	100,00	93,12	100,00	65,27	100,00	118,61	100,00	
ESP	U. públiques d'Espanya	100,00		100,00		100,00		100,00		
ESP	U. públiques d'Espanya (pres.)	362.055,02		285.539,45		666.689,46		86.833,38		

Font: Pressupostos liquidats de les universitats públiques espanyoles. Any 1994.

